

stop-klatka

MAGAZYN FILMOWY DLA NAUCZYCIELI

**„Czuję, że żyję,
kiedy pracuję
bez wytchnienia”**

**„Twój Vincent”:
malarska technika
animacyjna**

**Portret van Gogha
w literaturze
i filmie**

Łączy nas edukacja

Szanowni Państwo

Pozwólcie, że zacznę od małej osobistej refleksji. Od dawna bowiem nikomu i niczemu nie udało się z taką siłą wywołać we mnie odległych wspomnień. A oto *Twój Vincent* już pierwszymi kadrami przywołał moje doświadczenia i emocje, gdy przed laty czytałem *Pasję życia* Irvinga Stone'a. A czytałem tę fabularyzowaną opowieść o życiu Vincenta van Gogha z wypiekami na twarzy i prawdziwym młodzieńczym uniesieniem. I tyleż samo emocji przyniósł mi ten niezwykle film, na który dziś – wraz z Nowymi Horyzontami i firmą NEXT – dystrybutorem filmu – zapraszam Państwa gorąco.

Twój Vincent to niezwykle dzieło sztuki – pierwszy „namalowany” film pełnometrażowy. O nim, o nadzwyczajnej pracy, jaką włożyła

weń grupa upartych zapaleńców, będą mogli Państwo przeczytać na kolejnych stronach tego magazynu. Ale ja pragnę zwrócić Państwa uwagę na część edukacyjną. Przygotowaliśmy specjalne scenariusze lekcji zarówno dla nauczycieli szkół podstawowych, jak i ponadpodstawowych. Dla wszystkich humanistów i wychowawców. Takie, które dadzą Państwu gotowe rozwiązania na lekcje w szkole lub zainspirują do tworzenia własnych pomysłów zajęć. *Twój Vincent* to niezwykle film również dlatego, że jest pełen ważnych tematów do pracy na różnych lekcjach przedmiotowych. Na jego kanwie z łatwością można prowadzić lekcje o historii, literaturze, malarstwie, filmie animowanym, o miłości i odpowiedzialności. To niewyczerpana kopalnia tematów.

Mam nadzieję, że nasze materiały będą dla Państwa cenną pomocą. Pracowali nad nimi specjaliści z Nowych Horyzontów i z firmy NEXT FILM, a nad całością czuwaaliśmy my: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, czyli dobrze i od lat Państwu znany WSiP, którym mam przyjemność kierować.

Życzę Państwu wielu niezapomnianych wrażeń podczas oglądania tego wyjątkowego filmu oraz w trakcie pracy.

Jerzy Garlicki
Prezes Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych

Warszawa, wrzesień 2017

Spis treści

Kilka słów o van Goghu

Bożena Pysiewicz, „Czuję, że żyję, kiedy pracuję bez wytchnienia”	5
Paweł Sitkiewicz, Odcienie współczesnej animacji	9
„Twój Vincent”: malarska technika animacyjna	12

Scenariusze lekcji

Tadeusz Banowski, O roli środków artystycznych w wypowiedzi malarza na podstawie filmu „Twój Vincent”	15
Izabela Wyppich, Jaką rolę w kulturze odgrywają arcydzieła?	18
Jolanta Manthey, Portret van Gogha w literaturze i filmie	20
Jolanta Manthey, Artysta i jego dzieło jako źródło inspiracji	21
Elżbieta Piotrowicz, Nowatorskie możliwości współczesnej animacji na podstawie filmu „Twój Vincent”	22
Tadeusz Banowski, O syntezie życia i sztuki na podstawie filmu „Twój Vincent”	24
Tadeusz Banowski, Van Gogh jako człowiek i malarz	28

Oblicza sztuki: film i literatura

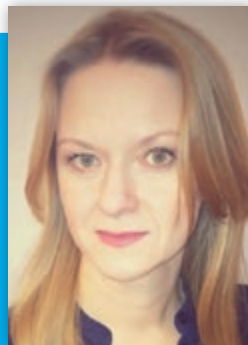
Aleksandra Krauze-Kołodziej, Sztuka dla języka, język dla sztuki	30
Witold Bobiński, Hybryda rządzi, czyli transgraniczność jako istota kultury	36
Monika Ekert, Czytanie książek jest trendy, cool i mega	40
Ewa Świerżewska, Łukasz Świerżewski, Franek i siła słów	44
Rafał Witek, Tresura pióra, czyli jak zachęcić dzieci do pisania	45
Monika Badowska, Co nam pokazuje Christopher Edge w swoich książkach?	46
Cezary Harasimowicz, Bo życie to nie snickers	48
Lucyna Kicińska, Opowieści o wycieczkach do świata fantazji	50
Lucyna Kicińska, Beletrystyka dla nastolatków i ich nauczycieli	51

„Czuję, że żyję, kiedy pracuję bez wytchnienia”¹

Jak wielka była miłość do sztuki i potrzeba jej tworzenia u Vincenta van Gogha? Jak bardzo zatracał się i pogrążał w malowaniu? „[...] malarstwo to dla mnie sposób, żeby dać sobie radę z życiem”² „[...] praca pochłania mnie tak bardzo, że chyba pozostanę na zawsze oderwany od życia”³. W cytatach z listów Vincenta van Gogha do brata, Theo odnajdujemy znak równości między życiem i malowaniem. Jest to bezkompromisowa postawa, w której talent, niezależnie od zaistniałych okoliczności, musi się realizować. A okoliczności życia van Gogha były bardzo trudne: ogromna nędza, liczne choroby fizyczne, spore problemy natury psychicznej, poczucie, że jest ciężarem dla najbliższych, a malowane obrazy są całkowicie bezwartościowe. W licznych artykułach i biografiach Vincent van Gogh określany był jako artysta przeklęty, samotny, nieszczęśliwy, biedny, niezrozumiany, szaleniec, który się okaleczył, samobójca... Popularność urodzonego w północnej Holandii syna kalwińskiego pastora opiera się najczęściej jedynie na znajomości wybranych, burzliwych faktów z biografii i kojarzeniu kilku jego dzieł.

Bożena Pysiewicz

Ukończyła historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Adiunkt, zastępca kierownika Działu Edukacji Muzeum Narodowego w Warszawie. Autorka programów edukacyjnych, scenariuszy zajęć oraz publikacji towarzyszących galeriom stałym i wystawom czasowym w muzeum. Podejmuje liczne działania popularyzujące historię sztuki: prowadzi wykłady, warsztaty, współpracując m.in. z Wydziałem Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego, Collegium Civitas, Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjnych i Szkoleń, Centrum Edukacji Szkół Artystycznych, Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz organizacjami pozarządowymi. Związana z działaniami wolontariackimi, zainicjowała rozwój wolontariatu w Muzeum Narodowym. Autorka nowatorskich projektów edukacyjnych wyróżnianych w kraju i zagranicą, m.in. *Temat Sztuka* nagrodzonego Grand Prix Warszawskiej Giełdy Programów Edukacyjnych i nagrodą Marszałka Województwa Mazowieckiego Wierzba czy projektu i wystawy *W Muzeum wszystko wolno*, który zdobył I Nagrodę Warszawskiej Giełdy Programów Edukacyjnych oraz Grand Prix w konkursie na muzealnicze wydanie roku Sybilla 2016.

Listy Vincenta van Gogha do brata są bezpośrednim źródłem informacji o życiu, poglądach, lekturach i obrazach artysty. Są drogowskazem do zrozumienia sztuki i życia malarza. Artysta, tak jak dawni mistrzowie, sygnował swoje obrazy tylko imieniem *Vincent*. Dzisiaj, mówiąc czy pisząc o nim, najczęściej posługujemy się jednak nie imieniem, lecz nazwiskiem: van Gogh. Tytuł filmu *Twój Vincent* przypomina i podkreśla imię artysty, które pozostawiał jako swój jedyny podpis na płótnach.

Impresjonista?

Potrzeba klasyfikacji i przyporządkowywania artystów do kierunków i nurtów sztuki XIX w. sprawiła, że van Gogh jest łączony z impresjonizmem, neoimpresjonizmem, symbolizmem czy tendencjami ekspresjonistycznymi. W jego sztuce odnajdziemy elementy charakterystyczne dla tych kierunków, ale nie są to określenia w pełni pasujące do indywidualnego stylu malarza.

¹ V. van Gogh, *Listy do brata*, Warszawa 1964, s. 394.

² Tamże, s. 416.

³ Tamże, s. 515.

Vincent van Gogh jako artystyczny outsider, niezwiązany z żadną szkołą czy grupą artystyczną, zaczerpnął z ówczesnych stylistyk tylko to, co wydało mu się interesujące, aby iść dalej własną drogą twórczą. Stworzył indywidualny, charakterystyczny styl będący odpowiedzią nowoczesnych, XX-wiecznych kierunków w sztuce, oparty nie na odtwarzaniu i reprezentacji rzeczywistości, a na autonomicznym, twórczym geście artysty.

Kolor wyrażający, kolor sugestywny

„Wyrazić miłość dwojga zakochanych przez połączenie dwu barw uzupełniających, ich zestawienia i kontrasty, tajemnicze wibracje bliskich tonów. Wyrazić myśl wypisaną na czole świetlistością jasnego tonu na ciemnym tle”⁴.

Miłość, nienawiść,
pasja – je wszystkie
można znaleźć
w twórczości
van Gogha

„Rozumiesz, że to połączenie czerwonego ugru, smutnej, przytłumionej zieleni i czarnych kresków otaczających konturem sprawia wrażenie udręki”⁵.

Miłość, nienawiść, pasja, uniesienie, udręka, spokój, ukojenie – van Gogh postawił sobie za cel obrazowanie abstrakcyjnych pojęć, uczuć i emocji. Podstawowym środkiem do osiągnięcia tego celu był kolor. To on buduje nastrój i niesie emocjonalny przekaz.

Listy Vincenta van
Gogha do brata
są drogowskazem
do zrozumienia sztuki
i życia malarza

Czysta gama barw to jedno z odkryć van Gogha z czasów jego dwuletniego pobytu w Paryżu (marzec 1886–luty 1888). Żywe, intensywne, jasne i świetliste barwy są śladem poznania i wykorzystania zdobyczy impresjonizmu. Jednak kolory van Gogha to nie element rejestracji wrażeń wzrokowych. Kolor traktowany jest jako środek wyrazu i ekspresji.

Malarz pisał, że jego barwy są sugestywne, wyrażające. Kolory na płótnach są mocne, zdecydowane; są to barwy, które atakują i osłepiają intensywnością. Na szczycie Goghowskich barw jest żółty. Malował żółte słoneczniki, żółte łany zbóż, żółty pokój i żółte meble, żółty dom, portrety na żółtym tle, żółte słońca, gwiazdy, światła latarni, żółtych siewców i kosiarzy. Temperatura tej barwy to temperatura twórczości i temperamentu van Gogha.

Barwy
u van Gogha to
sposób na wyrażenie
gwałtownych emocji

Uderzenia i ciosy, czyli faktura

Elementem wzmacniającym drapieżność barw w malarstwie Vincenta van Gogha jest sposób nakładania farb. Kreski i linie są gwałtowne i szybkie. Można je porównać do uderzeń, zmieniających rytm i kierunek. Ciosy pędzlem czasem przybierają formę krótkich, twardych i sztywnych kresków ułożonych we wszystkich kierunkach, a czasem są to wijące, niespokojne i poplątane linie, dające wrażenie niestabilności i płynności malowanych motywów – ziemi, nieba, drzew, architektury. Ten sposób nakładania farb może być kojarzony z neoimpresjonizmem. Vincent van Gogh w niektórych płótnach stosuje technikę puentylistyczną, ale bez matematycznej dokładności Georges’a Seurata czy Paula Signaca. Dokonuje podziału tonów, farby nakłada grubo, warstwowo. Powierzchnia jego płócien ma spontaniczny i emocjonalny charakter całkowicie różny od naukowej i systematycznej powierzchni obrazów neoimpresjonistów.

⁴ V. van Gogh, *Listy do brata*, s. 418.

⁵ *Artyści o sztuce. Od van Gogha do Picassa*, wyb. i oprac. E. Grabska, H. Morawska, Warszawa 1963, s. 19.

„Wyrazić nadzieję przez gwiazdę. Żar istoty ludzkiej poprzez blask zachodzącego słońca. Oczywiście nie chodzi tu o widzenie realistyczne, ale czy te rzeczy istnieją naprawdę?”⁶

Obrazy malarza przesycane są symbolizmem

Temat symboliczny

Tematyka obrazów van Gogha skupiona jest na prostych motywach. Artysta maluje portrety i autoportrety, pejzaże, kwiaty i sceny rodzajowe. Nasyca je nie tylko emocjami, dzięki kolorystyce i fakturze, ale również symbolicznymi treściami.

U van Gogha pociągnięcia pędzla są jak uderzenia, a kolory jak porażające, wybuchowe naboje. To sztuka oślepiająca panującym w niej żarem dla „ludzi głodnych sztuki”

Fragment listu Vincenta do Theo, sierpień 1882

⁶ V. van Gogh, *Listy do brata*, s. 418.

Odczytywanie tych obrazów w kontekstach filozoficznych czy egzystencjalnych nie jest więc nadinterpretacją, ponieważ sam malarz pisał: „Widzę w tym żniwiarzu – niewyraźną postać, która w okropnym żarze miota się jak diabeł, żeby dać sobie radę ze swoim zadaniem – widzę w nim obraz śmierci, w tym sensie, że ludzkość jest zbożem, które on kosi. Jest to przeciwstawienie siewcy, którego malowałem przedtem. Ale w tej śmierci nie ma nic smutnego, wszystko dzieje się w pełnym słońcu, które zatapia pejzaż w delikatnym, złotym blasku”⁷. Symbolizm w malarstwie może przybierać różnorodne formy. Obrazy van Gogha łączą impresjonistyczną, świetlistą kolorystykę, neoimpresjonistyczną technikę nakładania farby przez podział tonów, tworząc dzieła przesyczone treściami symbolicznymi. Opisując prace van Gogha, można poszukiwać punktów wspólnych

W jego malarstwie niemal każdy motyw, każda barwa, coś znaczy, ma pogłębiony sens i wymowę

z XIX-wiecznymi tendencjami sztuki i określić dla jego malarstwa, jak np. *symbolizm ekspresyjny*⁸.

Sam artysta pisał, że maluje „[...] jakbym skakał do wody – głową w dół – i wypływam na powierzchnię ze studiami obrazów”⁹ „[...] rezultatem są płótna malowane szybko, jedno po drugim, ale długo obmyślane przedtem”¹⁰.

Odczytanie tego wymaga czasu. Van Gogh pisał, że niektórzy „patrzą zbyt szybko”¹¹ i jest to wciąż aktualna uwaga odnosząca się do odbioru sztuki.

Malarstwo dla „ludzi głodnych sztuki”¹²

Jak opisać sztukę Vincenta van Gogha? Co sprawia, że jest aktualna, poruszająca i tak wysoko ceniona? Nie pasują do niej określenia *subtelna, delikatna, spokojna, wyciszona*. Nie są to obrazy dla ludzi, którzy chcieliby je intelektualnie rozważać czy spokojnie się nimi delektować. Jest to raczej sztuka gwałtowna, ostra, drapieżna, atakująca.

Sławę i popularność twórczość van Gogha zaczęła zdobywać ok. 15 lat po śmierci malarza. Organizowano wystawy, a ceny obrazów systematycznie rosły, osiągając współcześnie wartości przekraczające 50 mln dolarów.

Sam malarz zapłacił za sztukę najwyższą cenę „[...] moje obrazy nie mają wartości, kosztują mnie co prawda bardzo dużo, nawet płacę za nie niekiedy krwią i mózgiem”¹³. W ostatnim liście do brata, który został znaleziony przy ciele Vincenta po samobójczym strzale 29 lipca 1890 r., znajdują się słowa: „Za moje malarstwo płacę ryzykiem życia, ono zabrało mi połowę rozumu...”¹⁴. Dziś, aby zrozumieć i docenić tę twórczość, należy pamiętać o bezkompromisowej postawie artystycznej. Należy pamiętać o dramacie życia, z którego – albo raczej wbrew któremu – powstała sztuka ponadczasowa, poruszająca i niezmiennie żywa.

Wybrana bibliografia

- *Artyści o sztuce. Od van Gogha do Picassa*, wyb. i oprac. E. Grabska, H. Morawska, Warszawa 1963.
- W. Juszcak, *Postimpresjonizm*, Warszawa 2005.
- J. Starzyński, *Van Gogh – malarz i człowiek*, „Materiały do studiów i dyskusji” R. 5:1954, nr 1.
- I. Stokes, *Pasja życia. Powieść na tle życia van Gogha*, tłum. W. Kragen, Warszawa 1951.
- V. van Gogh, *Listy do brata*, tłum. J. Guze, M. Chełkowski, Warszawa 1964.

⁷ Tamże, s. 537 (podkreślenia B.P.).

⁸ W. Juszcak, *Postimpresjonizm*, s.102. Autor rozdział poświęcony artyście zatytułował „Symbolizm ekspresyjny – Vincent van Gogh”.

⁹ V. van Gogh, *Listy do brata*, s. 401.

¹⁰ Tamże, s. 398.

¹¹ Tamże, s. 398.

¹² W. Juszcak, *Postimpresjoniści*, Warszawa 2005, s. 124.

¹³ V. van Gogh, *Listy do brata*, s. 465–466.

¹⁴ V. van Gogh, *Listy do brata*, s. 586.

Odcienie współczesnej animacji

Jeszcze pół wieku temu film animowany uchodził za szlachetną i niecodzienną odmianę kina. Traktowano go jako przeciwieństwo filmu aktorskiego, sztukę czystej kreacji, która zwolniona jest z obowiązku rejestrowania rzeczywistości. Animacja od zawsze odróżniała się techniką oraz własną tradycją. I choć filmy animowane potrafiły przyciągnąć uwagę szerokich kręgów publiczności, często funkcjonowały w artystycznym getcie lub na marginesie głównego nurtu kina. Tylko widownia dziecięca gwarantowała komercyjny sukces animacji, toteż była ona postrzegana głównie jako medium dla najmłodszych.

Wszechobecna animacja

Współcześnie animacja jest wszechobecna. Techniki animacji są wykorzystywane w telewizji, reklamie, przemyśle efektów specjalnych oraz gier wideo. Realistyczny efekt obrazów cyfrowych do złudzenia przypomina analogową fotografię. Ceną za popularność jest niestety utrata tożsamości – większość animowanych produkcji pełnometrażowych opiera się na jednakowym stylu. Opowiada podobne historie. Powstaje z pomocą tych samych narzędzi, czyli komputerów z programem graficznym. Jedną z reakcji na wszechobecność CGI (*computer-generated imagery*) jest gwałtowny rozwój animacji alternatywnej, autorskiej i artystycznej, opartej na nietypowych technikach realizacji lub odwołującej się do nieoczywistych tradycji. Można zaryzykować tezę, że w historii kina animowanego nigdy nie panowała taka różnorodność.

Paweł Sitkiewicz

Filmoznawca, doktor habilitowany, profesor UG, pracownik Katedry Wiedzy o Filmie i Kulturze Audiowizualnej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego. Naukowo zajmuje się historią filmu animowanego oraz kinem XX-lecia międzywojennego w Polsce i na świecie. Interesuje się też plakatem i początkami komiksu. Jest redaktorem naczelnym rocznika filmowego „Przezrocze” wydawanego przez ACK „Alternator” UG. Autor książek naukowych: *Miki i myszy. Walt Disney i film rysunkowy w przedwojennej Polsce*, *Polska szkoła animacji*, *Małe wielkie kino. Film animowany od narodzin do końca okresu klasycznego*. Współautor książek dla dzieci *Gdańsk na opak* (ilustracje Bohdan Butenko) oraz *W Gdańsku straszy* (ilustracje Józef Wilkoń).

Moda na animację

Jedną z głównych tendencji jest obecnie moda na animację opartą na faktach. Twórcy takich filmów próbują iść pod prąd stereotypowi, według którego animacje to „bajki” albo „kreskówki” dla niewymagającej widowni. Animatorzy rekonstruują prawdziwe wydarzenia, interesują się losami realnych ludzi, a nie rysunkowych zwierzątek. Angażują się w problemy polityczne i społeczne.

Coraz więcej powstaje animowanych filmów biograficznych, poświęconych zwłaszcza takim postaciom, których życia nie udało się zarejestrować za pomocą zdjęć dokumentalnych. Animacja pozwala bowiem odtworzyć nie tylko fakty, ale także myśli i emocje. Potrafi kondensować wydarzenia, łączyć jednocześnie kilka poziomów narracji – np. obiektywną biografię i autorefleksję bohatera.

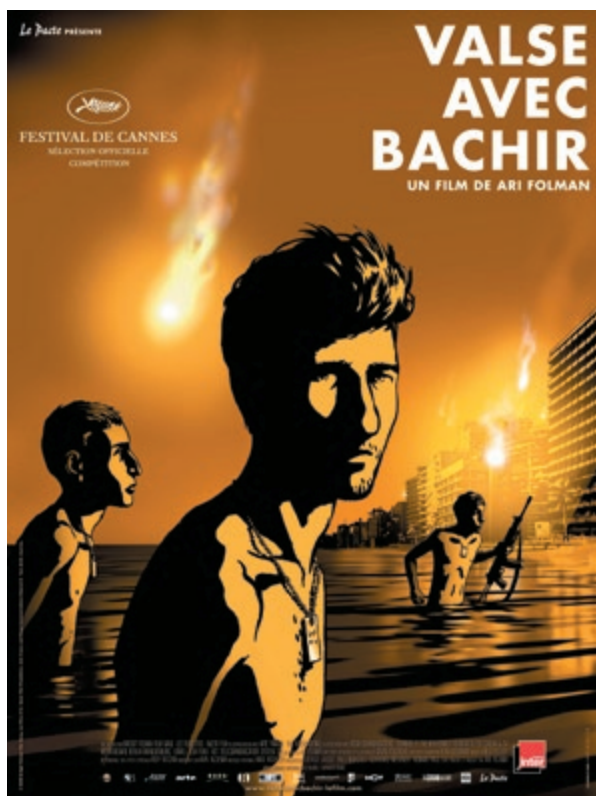
W historii kina
animowanego nigdy
nie panowała taka
różnorodność

Od Anki Damian do Ariego Folmana

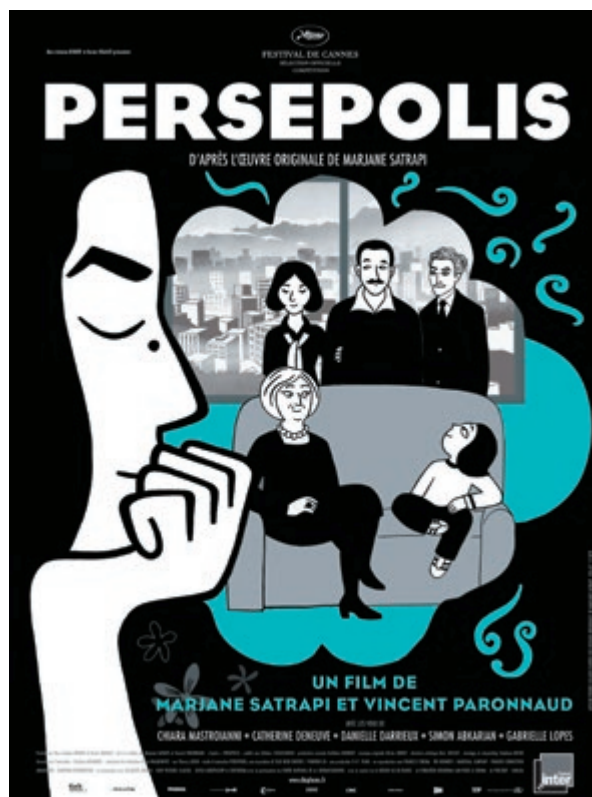
W głośnym filmie *Droga na drugą stronę* (2011) Anca Damian opowiedziała historię młodego Rumuna, który w akcie protestu zagłodził się na śmierć, chcąc przeciwstawić się wymiarowi sprawiedliwości rodem z powieści Kafki. Penny Lane w przebiegłym biopieku *Nieźle jaja!* (2016) przypomniała sylwetkę pewnego biznesmena i hochsztaplera, który zasłynął z terapii leczenia bezpłodności, z kolei Ari Folman w *Walcu z Baszirem* (2008) podjął próbę rozliczenia się z masakrą cywilów w pierwszej wojnie libańskiej.

Współcześni animatorzy coraz częściej szukają dorosłych tematów

Dzięki animacji realistyczne historie, odpowiednie dla kina dokumentalnego lub dramatu „żywej akcji”, zyskały nowy wymiar – stały się bardziej metaforyczne, a tym samym wieloznaczne.

Plakat do filmu *Walc z Baszirem* wyreżyserowanego przez Ariego Folmana

Plakat filmowy *Persepolis* w reżyserii Marjane Satrapi

Rozwój animacji autobiograficznej

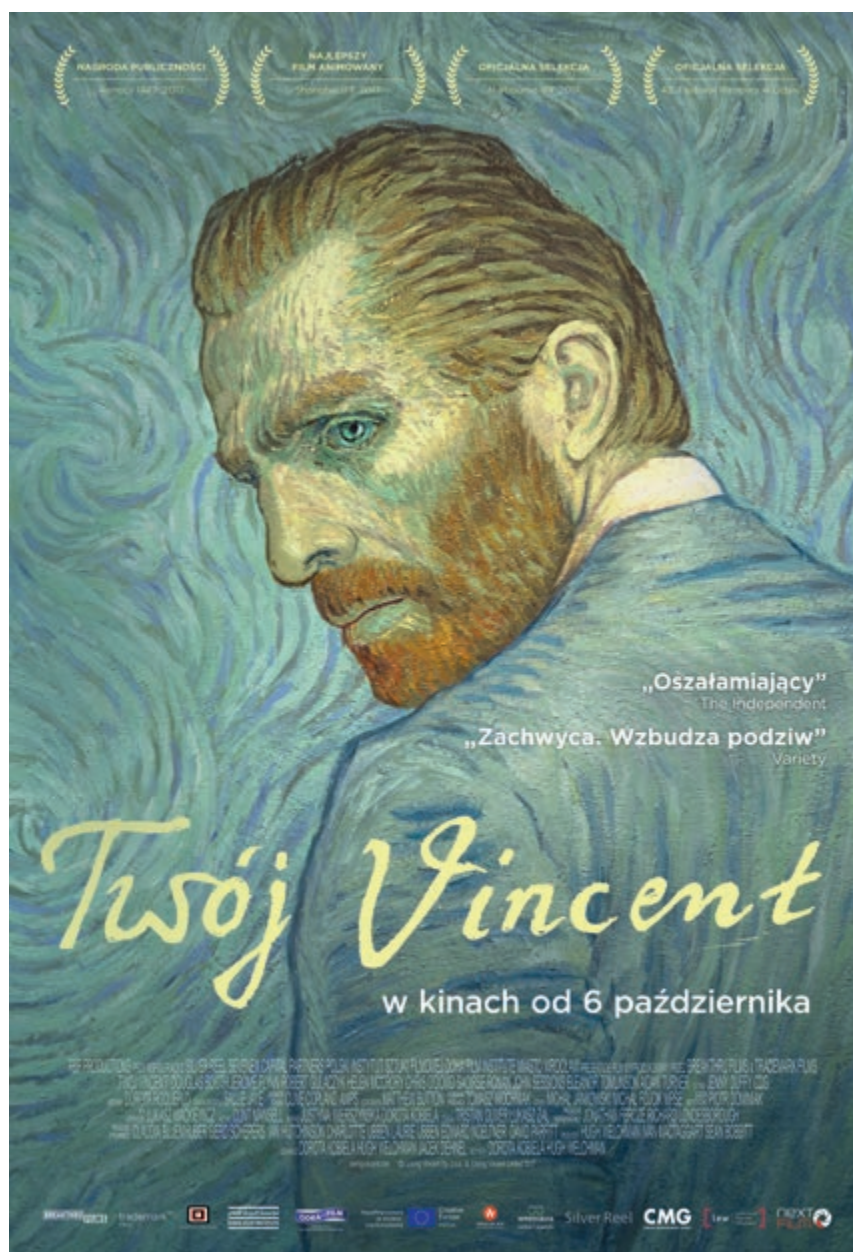
Pokrewną tendencją jest rozwój animacji autobiograficznej. Filmowcy coraz częściej korzystają z technik poklatkowych, aby opowiedzieć o swojej codzienności, a także o tych aspektach życia, których nie da się zarejestrować kamerą. W *Persepolis* (2007) Marjane Satrapi w poetycki sposób ukazała dzieciństwo w Iranie czasów rewolucji islamskiej oraz gorzkość emigracji. Signe Baumanie w filmie *Kamienie w moich kieszeniach* (2014) rozprawiła się z rodzinnym problemem depresji, a John Canemaker w oscarowym *Księżycu i synu* (2005) opowiedział o trudnych relacjach z ojcem. Także w tym wypadku animacja pozwoliła przeniknąć do głębi ludzkich doświadczeń, nadać im uniwersalny charakter.

Realistyczne historie opowiedziane językiem animacji stają się metaforyczne

Współczesną odtrutką na wszechobecność animacji komputerowej jest renesans tradycyjnych technik realizacji. Coraz więcej twórców decyduje się ożywić rysunek lub marionetkę, w modzie są autorskie techniki, łączące różne rodzaje tworzywa. Niektórzy animatorzy wręcz ostentacyjnie rezygnują z cyfrowych ułatwień. W ten sposób chcą uzyskać efekt rękodzieła, bawić się plastyką w nieskrępowany sposób, bez ograniczeń, które narzuca estetyka hollywoodzkiego przeboju.

Twój Vincent (2017)

Wszystkie ważne tendencje współczesnej animacji łączy *Twój Vincent* (2017) Doroty Kobieli i Hugh Welchmana. Opowiada prawdziwą historię. Nie ucieka od trudnych rozdziałów biografii Vincenta van Gogha. Robi to jednak w sposób poetycki i wyszukany pod względem plastycznym, z pomocą techniki, która ożywia malarstwo na przekór zdroworozsądkowej myśli, że to przecież niemożliwe. Animacja nie zna ograniczeń.

Plakat filmu *Twój Vincent* w reżyserii Doroty Kobieli i Hugh Welchmana

Twój Vincent,
reżyseria Dorota Kobiela, Hugh Welchman

Film pojawi się w repertuarze kin 6 października. Istnieje możliwość organizacji pokazów specjalnych dla grup szkolnych. W sprawie rezerwacji prosimy o kontakt z kinem w Państwa mieście. W razie trudności z organizacją seansów pomogą Państwu nasi przedstawiciele:

Bartłomiej Bilski: bartek.bilski@next-film.pl

Cezary Kruszewski: cezary.kruszewski@next-film.pl

Kamila Ostrowska: kamila.ostrowska@next-film.pl

Więcej informacji o nas na www.next-film.pl.

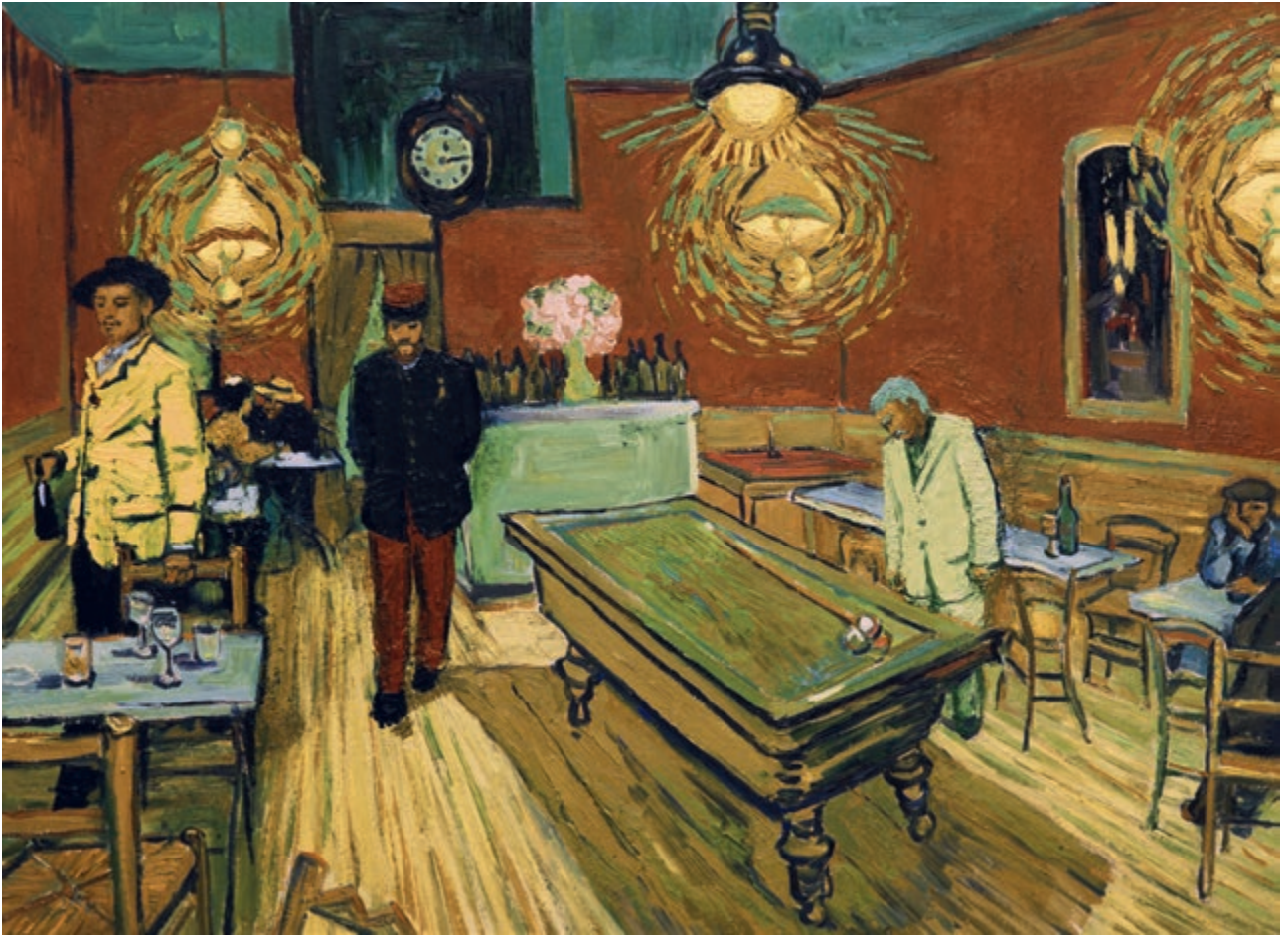
Twój Vincent: malarska technika animacyjna

Wszystkie postaci w filmie *Twój Vincent* są odgrywane przez aktorów, którzy pracowali na specjalnie stworzonych planach wzorowanych na obrazach van Gogha lub na tle *blue screenu*. Sceny aktorskie były nagrywane w studiach Three Mills w Londynie oraz w studiu CeTA we Wrocławiu. W ekipie filmowej znaleźli się m.in. operatorzy Łukasz Żal (nominowany do Oscara

za zdjęcia do filmu *Ida*) oraz Tristan Oliver (*Fantastyczny pan Lis, Uciekające kurczaki*). Sceny nakręcone techniką tradycyjną stały się punktem wyjścia do pracy kilkuset malarzy animatorów. Po zakończeniu zdjęć aktorskich ekipa malarska precyzyjnie przenosiła każdą klatkę na płótna, które następnie były animowane poklatkowo.

Robert Gulaczyk na planie filmu *Twój Vincent*

Kadr z filmu przygotowany na podstawie obrazu *Nocna kawiarnia na placu Lamartine w Arles*

W głównej roli 94 obrazy

Przed kręceniem zdjęć i w trakcie ich trwania ekipa projektująca efekty malarskie spędziła rok nad opracowywaniem dzieł van Gogha i przekształcaniem ich na język filmu. W filmie „grają” 94 obrazy Vincenta van Gogha, które zostały „wcielone” do filmu w postaci bardzo zbliżonej do oryginałów, oraz kolejnych 31 obrazów wykorzystanych w formie częściowo lub znacząco przekształconych.

Obrazy van Gogha mają różne kształty i rozmiary, projektanci musieli więc opracować koncepcję najbardziej atrakcyjnego przedstawienia ich w jednolitym formacie kinowym. Wymagało to wyłamania się z ram obrazów Vincenta, przy jednoczesnym zachowaniu atmosfery i klimatu jego płócien. Musieli także opracować sposoby płynnego przenikania jednego dzieła w drugie w przypadkach, w których postać namalowana w jednym stylu musi „wejść” w inny obraz Vincenta, namalowany całkowicie odmiennie.

Na potrzeby filmu
niekiedy pejzaż
nocny oryginalnie
namalowany przez
Vincenta musiał
być przemalowany
na dzienny

Aby zachować spójność akcji, projektanci musieli niekiedy zmieniać porę dnia lub roku na obrazach. W ten sposób czasami obraz ukazujący dzień zmieniał się w pejzaż nocny, a obraz namalowany jesienią lub zimą przekształcał się w widok letni, żeby zachować spójność czasu akcji.

Van Gogh w różnych odsłonach

Na planie filmowym

Malarze projektanci pracowali nad takim przekształceniem wizerunku aktorów, aby z jednej strony zachować ich istotne cechy, a z drugiej nadać im wygląd i charakter postaci portretowanych na oryginalnych obrazach. W dalszej kolejności malarze animatorzy „przemalowywali” klatki filmowe zgodnie ze stylem (w zakresie pociągnięć pędzla, kolorystyki czy impastu) opracowanym przez projektantów efektów malarskich, przenosząc pierwszą z nich na płótno o wymiarach 67 x 49 cm. Następnie ujęcie było poddane animacji polegającej na wielokrotnym przemalowywaniu wszystkich ruchomych elementów, z zastosowaniem takich samych pociągnięć pędzla oraz identycznej kolorystyki i impastu jak dla pierwszej klatki. Etap kończył się namalowaniem ostatniej klatki ujęcia. Każda klatka została sfotografowana aparatem cyfrowym Canon D20.

Praca w PAWS

Animatorzy pracowali w stacjach roboczych animacji malarskiej (PAWS) zaprojektowanych przez BreakThru Films. Praca zajęła 2 lata. Stacja PAWS pozwala malarzowi skupić się na malowaniu i animacji, bez potrzeby analizowania oświetlenia czy technologii, dzięki czemu udało się zachować jednolitość wyników prac wszystkich 97 stacji PAWS zlokalizowanych w trzech studiach w dwóch krajach. Na sekundę filmu składają się wykonane w wysokiej rozdzielczości 24 zdjęcia 12 ujęć obrazu. Po sfotografowaniu ujęć obrazów należało wykonać korektę migotania, gdyż zastosowanie żarówek zmienia temperaturę w czasie animacji, oraz dokonać korekty kolorystycznej, aby wyrównać nasycenie wszystkich ujęć. W efekcie końcowym widzowie zobaczą 65 tys. zdjęć prawdziwych obrazów poddanych animacji.

Tekst opracowany na podstawie <http://lovingvincent.com/>

Animatorzy przy pracy w PAWS

Tadeusz Banowski

Nauczyciel języka polskiego, wiedzy o kulturze i zajęć filmowych w liceum Zespołu Szkół im. Cypriana Kamila Norwida w Nowym Mieście Lubawskim. Historyk sztuki i pasjonat filmu. Trzykrotny laureat w ogólnopolskim konkursie na modelowe programy nauczania zgodne z nową podstawą programową. Autor scenariuszy lekcji i materiałów maturalnych. Ekspert do historii sztuki i plastyki w Ośrodku Rozwoju Edukacji i Portalu Wiedzy dla Nauczycieli Scholaris.

O roli środków artystycznych w wypowiedzi malarza na podstawie filmu *Twój Vincent*

Scenariusz lekcji dla szkoły podstawowej

Czas realizacji: 45 min

Cele lekcji

Uczeń:

- wymienia cechy malarstwa van Gogha na podstawie obejrzanego filmu
- opisuje środki artystycznego wyrazu w dziełach malarza
- stosuje środki ekspresji w pracy plastycznej
- rozpoznaje cechy malarstwa Vincenta van Gogha w sztuce współczesnej

Metody i formy pracy:

- rozmowa kierowana, prezentacja, działania plastyczne

Środki dydaktyczne:

- farby plakatowe, blok rysunkowy, pędzle, pojemnik na wodę, **materiały dla nauczyciela 1, 2, 3**, rzutnik, komputer z dostępem do internetu

Przebieg zajęć

Uwaga! Lekcję należy przeprowadzić po omówieniu wszystkich środków wyrazu artystycznego oraz projekcji filmu *Twój Vincent*.

1. Poznawanie Vincenta van Gogha – krótkie omówienie biografii malarza na podstawie filmu *Twój Vincent* – zwrócenie uwagi na etapy w twórczości artysty oraz relacje z bratem.
2. Identyfikowanie gatunków malarskich uprawianych przez van Gogha – prezentacja dzieł malarza (**materiały dla nauczyciela 1**) i wypisanie nazw gatunków na tablicy: *Wazon z piętnastoma słonecznikami* (martwa natura), *Gwiaździsta noc nad Rodanem* (pejzaż), *Sypialnia artysty* (wnętrze), *Listonosz Joseph Roulin* (portret), *Siewca* (scena rodzajowa).
3. Przypomnienie przez uczniów wiadomości o środkach wyrazu artystycznego i ćwiczenie w ich opisywaniu na podstawie wybranych dzieł – praca w grupach (**materiały dla nauczyciela 2**).
4. Prezentacja wyników pracy zespołów – zwrócenie uwagi na zastosowanie wszystkich środków wyrazu w jednym dziele.
5. Wskazanie ponadczasowej wartości artystycznej malarstwa Vincenta van Gogha jako inspiracji dla współczesnych artystów – prezentacja pracy *An Escape into the Blue: Star Hunt at the Blue Sky* Xary Marantidou (reprodukcja dostępna na stronie <https://www.snfcc.org/visitors-center/events/2016/07/an-escape-into-the-blue-star-hunt-at-the-blue-sky/>).
6. Zastosowanie środków wyrazu artystycznego w pracy plastycznej – wykonanie farbami plakatowymi sygnatury z własnym imieniem (wprowadzenie pojęcia), z zastosowaniem faktury i kontrastów barwnych – praca inspirowana podpisem van Gogha (**materiały dla nauczyciela 3**).
7. Praca domowa – wykonanie autoportretu inspirowanego obrazami i paletą barw Vincenta van Gogha.

Materiały dla nauczyciela 1

Wazon z piętnastoma słonecznikami

Gwiaździsta noc nad Rodanem

Listonosz Joseph Roulin

Sypialnia artysty

Siewca

Materiały dla nauczyciela 2

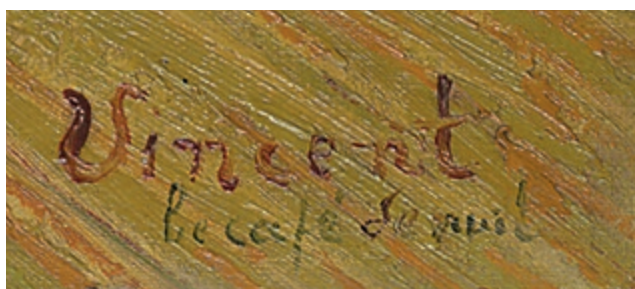
Opiszcie wskazane środki wyrazu artystycznego w obrazie Vincenta van Gogha *Gwiaździsta noc* i wyjaśnijcie, w jaki sposób wyrażają one ekspresję.

Zadania dla grup

- Grupa 1. Opracowanie faktury
- Grupa 2. Zestawienia barwne
- Grupa 3. Obecność linii i konturu
- Grupa 4. Dynamika w obrazie

Materiały dla nauczyciela 3

Fragment obrazu *Nocna kawiarnia na placu Lamartine w Arles*

Jaką rolę w kulturze odgrywają arcydzieła?

Izabela Wypich

Nauczycielka wiedzy o kulturze, plastyki, zajęć artystycznych, historii oraz historii sztuki w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Rudzie Śląskiej. Tutorka, entuzjastka technologii i nowoczesnych metod nauczania, koordynatorka projektów ERASMUS. Autorka scenariuszy edukacyjnych oraz autorskich programów nauczania. Współorganizatorka Dyskusyjnego Klubu Filmowego „KaFe In-ni” w Rudzie Śląskiej od lat zaangażowana w edukację artystyczną, filmową, medialną i globalną. Członkini grupy SuperBelfrzy RP.

Scenariusz lekcji dla szkoły podstawowej

Czas realizacji: 45 min

Cele lekcji

Uczeń:

- potrafi refleksyjnie wykorzystywać i przetwarzać teksty kultury
- prezentuje własne poglądy i przekonania estetyczne
- rozmawia na temat postaci i wydarzeń z przeszłości
- potrafi ocenić i zrozumieć znaczenie arcydzieł w dorobku kulturowym człowieka

Metody i formy pracy:

- rysunek, szkic, burza mózgów, dyskusja problemowa, Snapchat, **materiały dla nauczyciela 1**

Środki dydaktyczne:

- pisaki, kredki, blok rysunkowy, karteczki samoprzylepne, ewentualnie smartfony

Przebieg zajęć

Uwaga! Podsumowanie filmu jest punktem wyjścia do rozmowy na temat pojęcia *arcydzieła*.

1. Nawiązanie do charakteru dzieła, treści narracyjnej (ostatnie dni życia artysty, przyczyny jego tragicznej śmierci) formy (istota sztuki van Gogha, emocjonalny wyraz, unikatowa kolorystyka, wyjątkowość, ekspresyjność), sposób realizacji: oddanie hołdu geniuszowi.
2. Poproszenie uczniów o zastanowienie się nad samym pojęciem arcydzieła, np.: *Jakie dzieło sztuki można nazwać arcydziełem?*
3. Zapisanie dużymi literami na tablicy słowa ARCYDZIEŁO. Rozdanie uczniom karteczek samoprzylepnych i polecenie, żeby napisali na nich krótką definicję arcydzieła.

4. Zebranie wszystkich karteczek, przyklepnięcie na tablicy, przyporządkowanie do siebie odpowiedzi, np.: razem hasła dotyczące estetyki (*piękny obraz, niesamowity, cudowny*), wartości materialnych (*cenny, drogi*), unikatowości (*wyjątkowy, ponadczasowy*), popularności (*wszyscy go znają, sławny*) czy kunsztu wykonania.
5. Uzupełnienie propozycji. Wybór tych określeń, które najlepiej oddają pojęcie arcydzieła.
6. Wykonanie notatki np. w postaci zdań, haseł na tablicy (*Arcydzieło to dzieło sztuki doskonałe*).
7. Zwrócenie uwagi uczniów na inspirujący charakter arcydzieł, ich unikatowość, wykraczanie poza ramy danej epoki, na umowność pojęcia arcydzieła i jego subiektywność (nadanie społeczne). Zwrócenie uwagi na brak popularności van Gogha za życia.
8. Poproszenie uczniów o naszkicowanie z pamięci na kartkach *Słoneczników* van Gogha – praca nad szkicem, indywidualna lub w parach.
9. Prezentacja reprodukcji obrazu (**materiały dla nauczyciela 1**). Przeprowadzenie krótkiej dyskusji na temat popularności tego wizerunku, przykładowe pytania: *Czy wszyscy potrafiliście sobie przypomnieć, jak wygląda ten obraz – nawet jeśli trudno go było narysować? Jakie inne dzieła sztuki umiecie opisać z pamięci?* Zwrócenie uwagi na nieśmiertelną sławę dzieła, jednego z najbardziej znanych obrazów na świecie, jego obecność nie tylko w książkach, gazetach, ale także na puzzlach, magnesach itp.
10. Podkreślenie roli arcydzieł w kulturze, ich znaczenia ze względu na przynależność do kanonu kultury rozpoznawanego przez wszystkich, zwrócenie uwagi na uniwersalność i egalitarność języka sztuki (niezależność od pochodzenia, języka).
11. Rozmowa na temat przyczyn nadania tylko wybranym dziełom sztuki miana arcydzieła, np.: *Co decyduje o tym, że „Słoneczniki” zostały uznane za arcydzieło? Co stanowi o niezwykłości dzieła artysty?*
12. Poproszenie uczniów, aby nadali swoim szkicom tytuły (możliwość nawiązania do wcześniejszych rozważań o arcydziełach, treści filmu lub własnych odczuć związanych z obrazem). Lub poproszenie uczniów o wykorzystanie aplikacji Snapchat. Sfotografowanie prac i uzupełnianie ich o cytaty, rysunki, nakładki. Przesłanie snapów do innych uczniów albo wystanie na bloga klasowego.
13. Podsumowanie lekcji: rozmowa na temat tego, w jaki sposób film jest pomocny w rozumieniu twórczości van Gogha.
14. Na zakończenie zajęć przytoczenie słów artysty z cytowanego w filmie listu: „Kim jestem w oczach większości ludzi? Dziwakiem, okropną osobą... Chciałbym pewnego dnia moją pracę pokazać, co ten nikt, dziwak nosi w swoim sercu”. Poproszenie uczniów o odniesienie się do słów artysty.

Materiały dla nauczyciela

Przydatne źródła

Zapis webinaru na temat wykorzystania Snapchata w edukacji: https://youtu.be/Aa_IWgnpgvY

Wazon z piętnastoma słonecznikami

Lekcja 1. Portret van Gogha w literaturze i filmie

Jolanta Manthey

Polonistka, nauczycielka w I Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika w Gdańsku. Opiekunka szkolnego koła DKF. Współautorka programu klasy artystycznej, podręcznika do języka polskiego do liceum oraz publikacji metodycznych. Autorka scenariuszy metodycznych dla programu Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej, Centralnego Gabinetu Edukacji Filmowej. Prowadziła zajęcia dla nauczycieli z zakresu edukacji filmowej oraz zajęcia w ramach programu Nowe Horyzonty w kinie Żak.

Scenariusz lekcji dla szkoły ponadpodstawowej

Czas realizacji: 2 x 45 min

Cele lekcji

Uczeń:

- funkcjonalnie rozpoznaje gatunki
- rozwija umiejętności analizy i interpretacji tekstów kultury
- doskonali umiejętności formułowania wniosków

Metody i formy pracy:

- burza mózgów, rozmowa kierowana

Środki dydaktyczne:

- materiały dla nauczyciela 1

Przebieg zajęć

1. Runda tematyczna: *Kim był Vincent van Gogh?* (zapis propozycji uczniowskich na tablicy).
2. Rozmowa o filmie: podawanie propozycji określić dzieła oraz ich zapisywanie na tablicy i w zeszytach.
3. Określenie konwencji gatunkowej filmu (wykorzystanie konwencji kryminału: zagadka śmierci, próba jej rozwiązania).
4. Wskazanie głównych bohaterów filmu (syn pocztowca, zmarły artysta Vincent).
5. Podział na grupy: charakterystyka bohatera z perspektywy różnych osób (materiały dla nauczyciela 1).

6. Prezentacja wyników pracy drużyn: wspólne sformułowanie odpowiedzi na pytanie: *Kim był Vincent van Gogh* (podkreślenie niejednoznaczności wizerunku malarza).
7. Podsumowanie: wspólne poszukiwanie odpowiedzi na pytania: *Kim stał się Vincent dla syna pocztowca? Kim staje się dla odbiorców filmu?*. Zwrócenie uwagi na funkcję wykorzystanej konwencji kryminału (artysta to zagadka, tajemnica, mówią jego dzieła, często zachwycające, ale również zagadkowe, niejednoznaczne).

Materiały dla nauczyciela 1

Pracując w grupach, odpowiedzcie na pytania.

- Czego syn pocztowca dowiadyuje się od...
 - Grupa 1: ojca?
 - Grupa 2: córki właściciela gospody?
 - Grupa 3: gospodyni doktora?
 - Grupa 4: córki doktora?
 - Grupa 5: rybaka?
 - Grupa 6: doktora?
- Grupy 1–6: Jakie emocje w rozmówcy wzbudzał Vincent?
- Grupy 1–6: Kim dla był dla danej osoby?

Lekcja 2. Artysta i jego dzieło jako źródło inspiracji

Cele lekcji

Uczeń:

- odszukuje i porównuje te same motywy w różnych tekstach kultury
- rozpoznaje różne sposoby kreowania postaci artysty i ich funkcje
- ćwiczy umiejętność wyszukiwania informacji w zasobach cyfrowych

Metody i formy pracy:

- TIK, rozmowa kierowana

Środki dydaktyczne:

- komputery z dostępem do internetu, **materiały dla nauczyciela 1**

Przebieg zajęć

1. Zapowiedź tematu i podział klasy na grupy.
2. Praca w grupach: rozdanie **materiałów dla nauczyciela 1**.
3. Prezentacja odpowiedzi na pytania zebrane przez zespoły (grupy, które pracowały na tym samym tekście, razem ustalają swoje stanowisko i je prezentują).
4. Wspólne sformułowanie wniosków: podkreślenie mnogości i różnorodności tekstów inspirowanych twórczością i biografią artysty, dostrzeżenie intertekstualności omawianych utworów.
5. Praca domowa: Odszukaj w wybranym źródle wiersz Kazimierza Wierzyńskiego *Van Gogh* i przygotuj do niego przypisy. Zadbaj o to, by objaśnić wszystko, co może stanowić problem dla odbiorcy.

Materiały dla nauczyciela 1

Grupy 1 i 2

1. Odszukajcie w internecie wiersz Małgorzaty Hillar *Stoneczniki*.
2. Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Możecie podczas pracy korzystać z sieci.
 - A. Co zainspirowało poetę do napisania wiersza? (np. biografia, twórczość, konkretne dzieło)
 - B. Jaki jest temat utworu?
 - C. Kim jest podmiot liryczny?
 - D. Jakie emocje wyraża tekst?
 - E. Jaką funkcję pełni w tekście nawiązanie do życia i / lub twórczości van Gogha?

Grupy 3 i 4

1. Odszukajcie w internecie wiersz Haliny Poświatowskiej *** (*ona nosi imię wysokiego stonecznika*).
2. Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Możecie podczas pracy korzystać z sieci.
 - A. Co zainspirowało poetę do napisania wiersza? (np. biografia, twórczość, konkretne dzieło)
 - B. Jaki jest temat utworu?
 - C. Kim jest podmiot liryczny?
 - D. Jakie emocje wyraża tekst?
 - E. Jaką funkcję pełni w tekście nawiązanie do życia i / lub twórczości van Gogha?

Grupy 5 i 6

1. Odszukajcie w internecie wiersz Paula Engle *Autoportret*.
2. Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Możecie podczas pracy korzystać z sieci.
 - A. Co zainspirowało poetę do napisania wiersza? (np. biografia, twórczość, konkretne dzieło)
 - B. Jaki jest temat utworu?
 - C. Kim jest podmiot liryczny?
 - D. Jakie emocje wyraża tekst?
 - E. Jaką funkcję pełni w tekście nawiązanie do życia i / lub twórczości van Gogha?

Grupy 7 i 8

1. Odszukajcie w internecie wiersz Marka Grechuty *Hej, Vincent*.
2. Przeczytajcie uważnie tekst i odpowiedzcie na pytania. Możecie podczas pracy korzystać z sieci.
 - A. Co zainspirowało poetę do napisania wiersza? (np. biografia, twórczość, konkretne dzieło)
 - B. Jaki jest temat utworu?
 - C. Kim jest podmiot liryczny?
 - D. Jakie emocje wyraża tekst?
 - E. Jaką funkcję pełni w tekście nawiązanie do życia i / lub twórczości van Gogha?

Nowatorskie możliwości współczesnej animacji na podstawie filmu *Twój Vincent*

Scenariusz lekcji dla szkoły ponadpodstawowej

Czas realizacji: 45 min

Cele lekcji

Uczeń:

- dostrzega związki między warstwą plastyczną filmu a dorobkiem malarskim Vincenta van Gogha
- analizuje treść i formę filmu w kontekście wiadomości z historii malarstwa i biografii van Gogha, omawiając funkcję estetyczną i poznawczą tekstu kultury
- posługuje się pojęciami z zakresu teorii filmu: *kadr, plan, ruch w kadrze, kompozycja, film animowany, film aktorski, rotoskopia*, wykorzystując je w analizie tekstu kultury
- charakteryzuje specyfikę filmu animowanego, zwracając uwagę na znaczenie kolorystyki obrazów
- rozumie twórcze wykorzystanie dorobku kultur: omawia powstanie filmu animowanego w stylu konkretnego malarza, inspirowanego istniejącymi obrazami
- samodzielnie szuka informacji o technice rotoskopii i obrazach Vincenta van Gogha w różnych źródłach
- tworzy wypowiedzi analityczno-interpretacyjne dotyczące filmu *Twój Vincent*
- wyraża i uzasadnia swoją opinię na temat filmu
- wskazuje różne aspekty relacji między kulturami, pokazując twórczość van Gogha jako inspirację dla brytyjskich i polskich realizatorów współczesnej animacji

Metody i formy pracy:

- TIK, prezentacja

Elżbieta Piotrowicz

Absolwentka polonistyki Uniwersytetu Śląskiego i studiów podyplomowych Praktyczna edukacja filmowa w Warszawskiej Szkole Filmowej. Nauczycielka w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 3 w Gliwicach (II LO i Gimnazjum nr 17). Uczy języka polskiego i zajęć technicznych opartych na realizacji filmu (program autorski). Współpracuje z Centralnym Gabinetem Edukacji Filmowej, Stowarzyszeniem „Venae Artis”, Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu, Nowymi Horyzontami Edukacji Filmowej i Kinem AMOK w Gliwicach. Autorka scenariuszy lekcji edukacji filmowej.

Środki dydaktyczne:

- komputer z dostępem do internetu, rzutnik lub tablica multimedialna, głośniki

Przebieg zajęć

Uwaga! Uczniowie przed zajęciami oglądają film *Twój Vincent*. Zadaniem przygotowującym do omówienia filmu jest znalezienie informacji na temat rotoskopii i obejrzenie dostępnych w różnych źródłach reprodukcji obrazów Vincenta van Gogha.

1. Rozmowa z uczniami na temat ich wrażeń po obejrzeniu filmu.
2. Zauważenie i określenie biograficznego charakteru animacji i jej specyficznej warstwy wizualnej.
3. Odtworzenie dwóch materiałów z zasobów internetowych:
<http://tvn24bis.pl/lifestyle,87/loving-vincent-malowany-film-o-van-goghu,634409.html>
 oraz
<https://www.youtube.com/watch?v=1HA8Ab1knkQ>.
4. Rozmowa z uczniami na temat tego, czego dowiedzieli się o powstawaniu filmu, które informacje były dla nich nowością, co ich zaskoczyło, a co zdziwiło.
5. Wspólne zebranie podstawowych informacji o realizacji filmu. Zwrócenie uwagi na poszczególne etapy produkcji: wybór zastosowanych technik, konieczność zatrudnienia aktorów i innych osób pracujących na planie filmowym, przygotowanie kostiumów, szukanie utalentowanych malarzy (ponad 100 twórców z wielu krajów), wieloaspektowe działania postprodukcyjne, ponad 65 tys. obrazów, scenariusz napisany na podstawie 800 listów Vincenta van Gogha.
6. Odtworzenie wywiadu z animatorką pracującą przy filmie (<https://www.youtube.com/watch?v=dLP8Fj2vU4c>). Zwrócenie uwagi na PAWS (*Painted Animation Work Station*) – stanowiska stworzone dla indywidualnych animatorów, aby przy użyciu najnowszych technologii mogli w spokoju realizować swoje zadania, łącząc umiejętności malarskie z wykorzystaniem wysokiej jakości form zapisu. Daje im to możliwość podglądu i korygowania na bieżąco własnej pracy.
7. Zauważenie połączenia w filmie dwóch rodzajów filmu animowanego. Rozważenie znaczenia fragmentów wielokolorowych (teraźniejszy czas narracji) i zrealizowanych w konwencji czarno-białej (retrospekcje), a także tych stylizowanych na obrazy Vincenta van Gogha i realistycznych rysunków. Odwołanie się do motta filmu: „Tak naprawdę mogą mówić za nas tylko nasze obrazy.”
8. Rozmowa na temat współpracy pionu realizacji aktorskich z osobami odpowiedzialnymi za różne aspekty animacji, określenie stopnia inspiracji konkretnymi obrazami van Gogha (tu wskazane odwoływanie się do zadania domowego: w filmie w różnym stopniu wykorzystano 120 obrazów, można również pokazać kilka reprodukcji i zapytać o skojarzenia z konkretnymi fragmentami animacji).
9. Dyskusja o tym, w jaki sposób zostały „ożywione obrazy”, zwrócenie uwagi na dynamikę scen wynikającą nie tylko z ruchu postaci czy innych obiektów, np. migotanie światła.
10. Poproszenie uczniów o wyjaśnienie terminu *rotoskopia* (o ile wcześniej nie zostało to zrobione przy omawianiu etapów powstawania filmu). Zwrócenie uwagi na to, że technika przetwarzania obrazu w ten sposób jest stara, ale w trakcie produkcji *Twojego Vincenta* została zmodyfikowana.
11. Wyrażanie opinii na temat filmu: ocena zastosowanych przez twórców rozwiązań i uzasadnienie sformułowanych sądów.
12. Praca domowa: Przygotuj prezentację, w której porównasz najważniejsze aspekty formalne filmu *Twój Vincent* i dowolnego filmu animowanego, zwracając uwagę na sposób ich powstania.

Przydatne źródła

- Oficjalna strona filmu: <http://lovingvincent.com/>
- *Twój Vincent* – materiał Biura Promocji i Turystyki miasta Wrocław
<https://www.youtube.com/watch?v=br-7nnHl0Wg&t=90s>
- *Loving Vincent* – wrocławski film, jakiego świat jeszcze nie widział
<http://www.radiowroclaw.pl/articles/view/62670/Loving-Vincent-film-jakiego-swiat-jeszcze-nie-widzial-ROZ-MOWA-DNIA->
- *Loving Vincent* – rozmowa z producentem: <https://www.youtube.com/watch?v=eOtwJL4iV8s>

Tadeusz Banowski

Nauczyciel języka polskiego, wiedzy o kulturze i zajęć filmowych w liceum Zespołu Szkół im. Cypriana Kamila Norwida w Nowym Mieście Lubawskim. Historyk sztuki i pasjonat filmu. Trzykrotny laureat w ogólnopolskim konkursie na modelowe programy nauczania zgodne z nową podstawą programową. Autor scenariuszy lekcji i materiałów maturalnych. Ekspert do historii sztuki i plastyki w Ośrodku Rozwoju Edukacji i Portalu Wiedzy dla Nauczycieli Scholaris.

Lekcja 1. O syntezie życia i sztuki na podstawie filmu *Twój Vincent*

Scenariusz lekcji dla szkoły ponadpodstawowej

Czas realizacji: 2 x 45 min + projekcja filmu

Cele lekcji

Uczeń:

- zapoznaje się z biografią i twórczością van Gogha
- odczytuje film jako źródło opinii na temat życia twórcy
- rozwija umiejętności interpretacji i analizy dzieł malarskiego
- ćwiczy wyrażanie opinii o sztuce współczesnej
- dostrzega wkład dzieł artysty dla sztuki

Metody i formy pracy:

- miniwykład, prezentacja

Środki dydaktyczne:

- materiały dla nauczyciela 1 i 2, komputer z dostępem do internetu, rzutnik

Przebieg zajęć

1. Poszukiwanie własnej drogi – dzieciństwo i młodość van Gogha – miniwykład nauczyciela połączony z pracą zespołową uczniów (odpowiedź na pytania 1, 2 z **materiałów dla nauczyciela 1**).
2. Wpływ mistrzów holenderskich na wczesny etap twórczości artysty – praca zespołowa uczniów (wykonanie poleceń 3, 4 z **materiałów dla nauczyciela 1**).
3. Wyprawa z Armandem śladami van Gogha – ustalenie miejsc pobytu malarza w oparciu o film *Twój Vincent* i omówienie przemian w jego stylu malarskim na podstawie wybranych dzieł – praca w grupach (**materiały dla nauczyciela 2**). Wskazanie cech malarstwa postimpresjonistycznego.

4. Prezentacja i zapisanie wniosków z pracy – stworzenie osi czasu z miejscami pobytu artysty i cechami twórczości.
5. Swobodna rozmowa na temat wrażeń po obejrzeniu filmu *Twój Vincent* – wskazanie fragmentów animacji, które szczególnie zwróciły uwagę uczniów i uzasadnienie swoich wyborów.

Materiały dla nauczyciela 1

Odpowiedzcie na pytania lub wykonajcie zadania.

1. Jakie sytuacje z dzieciństwa wywarły wpływ na późniejszy pesymizm Vincenta?
2. O jakich wydarzeniach związanych z poszukiwaniem drogi zawodowej van Gogha wspomina Tanguy?
3. Zapoznaj się ze słowami Wiesława Juszczaka i w ich kontekście omów tematykę i środki artystycznego wyrazu zaprezentowanych dzieł van Gogha. Odpowiedz, co łączy mistrzów holenderskich z obrazami Vincenta.

„Rembrandt, Millet oraz siedemnastowieczni holenderscy pejzażyści i malarze rodzajowi stanowili dla van Gogha pierwsze i zawsze najbliższe źródło, wzór sztuki mówiącej o człowieku i ku ludziom zwróconej. Chciał, idąc ich śladem, ukazywać ludzi prostych, pospolitych, takich jakich widział i z jakimi żył w Borinage, w Brukseli i w Hadze; pragnął być – na podobieństwo Milleta – malarzem chłopów, których obserwował i szkicował podczas decydującego dla rozwoju jego sztuki pobytu w domu rodzinnym w Nuenen; chciał wreszcie, jak wszyscy Holendrzy – a zwłaszcza tak jak Rembrandt – zespalać w jedno rzeczywistość i marzenie, własne odczuwanie łączyć z wyższą, ogólniejszą prawdą o świecie.”

(W. Juszczak, *Postimpresjoniści*, WAiF, Warszawa 1972, s. 98–99)

4. Odwołując się do słów Tanguy’a: „Oto jest człowiek, którego historia zakończy się dobrze, a jego gwiazda rozłączy się” odpowiedz, do jakich wartości artystycznych nawiązuje sprzedawca farb.

Dwie chłopki kopiące torf

Jedzący kartofle

Martwa natura z Biblią

Para butów

Materiały dla nauczyciela 2

Każda z grup powędruje wraz z filmowym Armandem śladami Vincenta. Zastanówcie się, jak pobyt van Gogha w różnych miastach wpłynął na przemianę w twórczości artysty. Wnioski z filmu oraz analizy zamieszczonych obrazów zaprezentujcie przed klasą.

Grupa 1. Paryż

Bulwar de Clichy

Taras widokowy w Moulin de Blute-Fin

Dachy Paryża

Grupa 2. Arles

Żółty dom

Nocna kawiarnia na placu Lamartine w Arles

Sypialnia artysty w Arles

Grupa 3. Saint-Remy

Gwiaździsta noc

Grupa 4. Auvers-sur-Oise

Brzeg Oise w Auvers

Pole z makami

Biały dom nocą

Irysy

Kruki nad łanem zboża

Lekcja 2. Van Gogh jako człowiek i malarz

Scenariusz lekcji dla szkoły ponadpodstawowej

Cele lekcji

Uczeń:

- zapoznaje się z biografią i twórczością van Gogha
- odczytuje film jako źródła opinii na temat życia twórcy
- dostrzega wkład dzieł artysty dla sztuki
- posługuje się terminem *retrospekcja* we właściwym kontekście
- doskonali umiejętności pracy w grupie
- bierze aktywny udział w dyskusji i uzasadnia swoje zdanie za pomocą adekwatnych argumentów

Metody i formy pracy:

- prezentacja, dyskusja

Środki dydaktyczne:

- materiały dla nauczyciela 1 i 2, komputer z dostępem do internetu, rzutnik

Przebieg zajęć

1. Wspomnienia i opinie o van Goghu jako człowieku i malarzu na podstawie rozmów Armanda z bohaterami filmu – praca w grupach (**materiały dla nauczyciela 1**).
2. Prezentacja grup: porównanie wniosków na temat roli retrospekcji w opowiadaniach bohaterów i jej znaczenia w rozwiązaniu zagadki śmierci Vincenta.
3. Podsumowanie zajęć – sporządzenie schematu na temat syntezy życia i sztuki malarza (**materiały dla nauczyciela 2**).
4. Dyskusja na temat tego, w jaki sposób życie prywatne artystów wpływa na ich twórczość.
5. Praca domowa: Zapoznaj się z plakatem do filmu *Twój Vincent* i zestaw go z autoportretem malarza z 1889 r. Jak sądzisz, dlaczego właśnie ten portret van Gogha stał się inspiracją do promocji filmu?

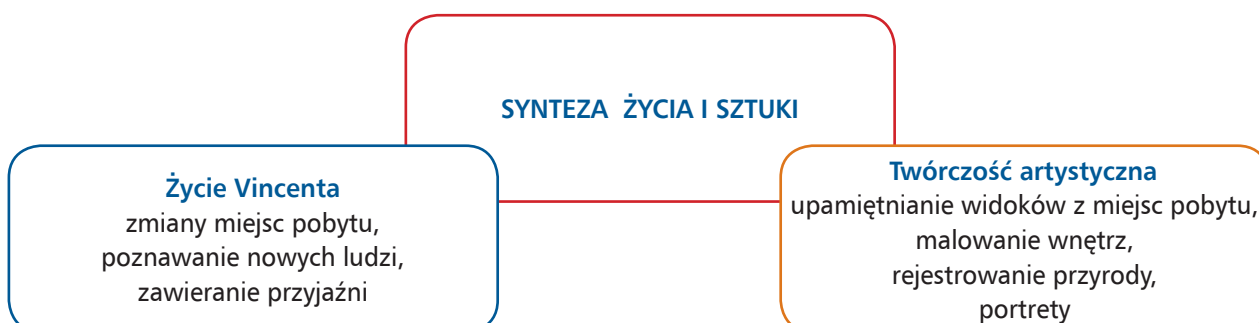
Materiały dla nauczyciela 1

Na podstawie filmu *Twój Vincent* wypiszcie, co o van Goghu jako człowieku i malarzu mówią postacie podczas rozmowy z Armandem. Zwróćcie uwagę na wspomniane przez bohaterów sytuacje i zastanówcie się, jaką rolę odgrywają.

Materiały dla nauczyciela 2

Propozycja schematu

Sztuka dla języka, język dla sztuki

„Nic nie poradzę, że moje obrazy się źle sprzedają. Ale nadejdzie czas, gdy ludzie zrozumieją, że są warte znacznie więcej niż cena farby, której użyłem do ich namalowania” miał powiedzieć Vincent van Gogh o swojej twórczości. Z pewnością nie przewidział, że to właśnie jego dzieła będą stanowić bazę do wyprodukowania pierwszego na świecie pełnometrażowego filmu animowanego stworzonego w technice malarskiej. Światowa premiera opowieści o niezwykłym życiu i zagadkowej śmierci holenderskiego artysty miała miejsce w czerwcu bieżącego roku. Film *Twój Vincent* w reżyserii Doroty Kobieli i Hugh Welchmana złożony jest z 65 tys. obrazów wykonanych przez przeszło 100 malarzy polskich i zagranicznych, techniką wiernie naśladowującą twórczość van Gogha. Ta fascynująca opowieść to nie tylko gratka dla pasjonatów sztuki, ale także gotowy wachlarz możliwości dla nauczycieli języków obcych. Sztuka, budząca emocje, różnorodna i osadzona w szerokim kontekście kulturowym, może bowiem być niezwykle bogatym materiałem dydaktycznym, z którego uczniowie na każdym poziomie zaawansowania bardzo chętnie skorzystają. W jaki sposób wykorzystać potencjał dzieł sztuki i włączyć je w nauczanie języka obcego?

Nie można opanować języka obcego bez znajomości kontekstu kulturowego

Aleksandra Krauze-Kołodziej

Doktor Nauk Humanistycznych z zakresu historii sztuki, filolog włoski, absolwentka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz Instytutu Archeologii i Etnologii PAN. Ośrodka Badań nad Późnym Antykiem i Wczesnym Średniowieczem we Wrocławiu (studia podyplomowe w zakresie Bizantynistyki). Laureatka licznych stypendiów naukowych, prelegentka wielu konferencji zagranicznych i ogólnopolskich. Autorka publikacji o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym z zakresu historii sztuki oraz glottodydaktyki, wieloletni wykładowca i lektor języka włoskiego oraz kultury Włoch.

Jak ubogacić lekcje, by wykorzystać nieskończoną kreatywność uczniów?

Dlaczego właśnie sztuka?

„*Per immaginare, la mente ha bisogno di immagini*” [„Dla uruchomienia wyobraźni umysł potrzebuje obrazów” (tłum. Aleksandra Krauze-Kołodziej)] napisał Bruno Tognolini (Tognolini, Merletti, 2006: 38). Znaczenie tej myśli może się wydawać oczywiste i jednoznacznie potwierdza, że obrazy są niezbędne w procesie nauczania, począwszy od nauczania języka na poziomie podstawowym (nauczanie alfabetu i czytanie dzieciom, które potrzebują ilustrowanych książek) aż do nauczania języka obcego na wszystkich poziomach zaawansowania. Obraz jest w stanie dotrzeć do szerokiego grona odbiorców, szerszego niż słowo, a sens w nim zawarty ma w dużej mierze znaczenie uniwersalne. Bez wątpienia kurs językowy nie może być tylko ograniczony do nauczania leksyki, gramatyki oraz kompetencji językowych. Nauczanie kultury powinno stanowić integralną część kursu, dzięki czemu uczniowie zyskują możliwość dogłębnego poznania kultury danego kraju. Nie można bowiem mówić o opanowaniu języka obcego bez znajomości kontekstu kulturowego, w którym jest on używany.

Sztuka na lekcjach języka obcego

Szczególnego znaczenia na lekcjach języka obcego nabierają dzieła sztuki. Jako materialne zabytki kultury są nośnikami szerszego kontekstu kulturowego. Ich właściwe odczytanie pozwala uczniom na poznanie kodu kulturowego będącego podstawą naszej tradycji europejskiej. Ponadto wykorzystanie dzieł sztuki czy też materiałów na temat życia artystów podczas lekcji może być wspaniałą okazją do wprowadzenia, poszerzenia lub powtórzenia słownictwa, zilustrowania albo przećwiczenia materiału gramatycznego czy też osadzenia uczniów w szerszym kontekście kulturowym w trakcie zadań skoncentrowanych na rozwijaniu ich kompetencji językowych. Za pomocą jednego dzieła sztuki można na lekcji języka obcego osiągnąć bardzo wiele. Może ono zainspirować uczniów do dłuższych wypowiedzi, zmotywować ich do kreatywnego myślenia czy też zachęcić do większego zaangażowania w ćwiczenie. Stają się oni bardziej otwarci na to, co nowe i nieznane. Sztuka to także wspaniała, budząca emocje zabawa. Dzieło sztuki bowiem jest nośnikiem nie tylko ogromnej ilości informacji na temat epoki, w której powstało, artysty, techniki – co nauczyciel może i powinien skrupulatnie wykorzystać – lecz także skarbnicą uczuć, które uwrażliwiają uczniów na to, co piękne i intuicyjne. Dodatkowo repertuar dzieł sztuki możliwych do wykorzystania na lekcji języka obcego jest wręcz nieograniczony, dzięki czemu nauczyciel jest w stanie dobrać dzieła odpowiednie do potrzeb swoich uczniów oraz treści, które ma zamiar omówić.

Dzieło sztuki może być podstawą do wprowadzenia zagadnień językowych

Nie zapominajmy, kim są odbiorcy

Pamiętajmy, że odbiorcami mają być tu nie historycy sztuki, ale uczniowie, którym dane dzieło ma pomóc w nauce języka obcego, jednocześnie stwarzając okazję do poszerzenia wiedzy ogólnokulturowej. Z drugiej strony od nauczyciela języka obcego trudno jest wymagać wiedzy na poziomie studiów z historii sztuki. Tego typu podejście często stanowi barierę dla wielu uczących, którzy obawiają się wprowadzania elementów historii sztuki czy wiedzy na temat architektury do swoich lekcji. Myślenie takie znacznie zubaża możliwości nauczyciela, którego jedynym ograniczeniem

Przydatne strony związane ze sztuką

- **Słownik pojęć z historii sztuki w języku angielskim**
<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780198604761.001.0001/acref-9780198604761>
- **Przykładowe scenariusze lekcji z wykorzystaniem dzieł sztuki**
<https://www.nga.gov/content/ngaweb/education/teachers/lessons-activities.html>
- **Projekt The J. Paul Getty Museum's Language through Art: An ESL Enrichment Curriculum! wraz ze scenariuszami lekcji**
http://www.getty.edu/education/teachers/classroom_resources/curricula/esl3/
- **Reprodukcje dzieł sztuki**
<http://www.wga.hu/index.html>
- **Odnosnik do ciekawych stron internetowych poświęconych historii sztuki**
<http://besthistorysites.net/art-history/>

jest tak naprawdę jego wyobraźnia. Najważniejsza bowiem w kontakcie z dziełem sztuki jest wrażliwość na jego przekaz i umiejętność znalezienia informacji, które pomogą osadzić je w szerszym kontekście kulturowym. Dlatego proponuję kilka adresów stron internetowych, które mogą być pomocne w przygotowaniu materiałów z zakresu historii sztuki na lekcję języka obcego. Wartościowy okazać się może również zamieszczony poniżej słowniczek *Small History of Art Dictionary* zbierający najważniejsze słownictwo.

Jak to zrobić?

W jaki sposób wyrafinowane w swojej formie oraz treści dzieło sztuki może zostać umiejętnie użyte podczas nauczania języka obcego? Obrazy można wykorzystać na każdym etapie zajęć i na każdym poziomie. Przykładowo, możemy zacząć lekcję rozgrzewką typu *Jakie słówka z poprzedniej lekcji widzisz na danym obrazie?*. Na bazie wybranego dzieła sztuki można ćwiczyć określone struktury gramatyczne czy słownictwo. Za pomocą dobrze dobranych obrazów nauczyciel jest w stanie zmotywować uczniów do rozwijania wszystkich sprawności i funkcji językowych. Przy wykorzystaniu jednego płótna można wyczerpać niezliczoną liczbę ćwiczeń. Poniżej podano jedynie kilka pomysłów bazujących na dziełach Vincenta van Gogha, w podziale na poszczególne kompetencje językowe.

Reading

Ex. 1. Praca w grupach. Nauczyciel przygotowuje kilka reprodukcji dzieł van Gogha z różnych okresów jego twórczości i wiesza je na tablicy. Każda z drużyn otrzymuje kopertę z pociętymi zdaniami opisującymi różne sytuacje z życia artysty. Grupy dopasowują zdania do dzieł, bazując na ich nastroju czy gamie barwnej.

Ex. 2. Uczniowie w grupach przygotowują mapę myśli ze słownictwem związanym ze sztuką. Mogą korzystać ze strony <http://lovingvincent.com/>.

Ex. 3. Uczniowie dobierają wybrane przez nauczyciela słowa Vincenta van Gogha do reprodukcji jego dzieł, np. na podstawie strony https://en.wikiquote.org/wiki/Vincent_van_Gogh.

Writing

Ex. 1. Praca w parach. Uczniowie dopisują dialogi do wybranych dzieł. Nauczyciel może wcześniej przygotować reprodukcje oraz puste komiksowe dymki, które uczniowie nakleją nad postaciami. Z takich „mówiących obrazów” może powstać wystawa. **Dzieło do wykorzystania:** *Portrait of Doctor Gachet*, June 1890, Auvers-sur-Oise, Oil on canvas, 68 x 57 cm, Musée d'Orsay, Paris.

Ex. 2. Praca w grupach. Na podstawie wybranego dzieła sztuki uczniowie mają napisać, co zdarzyło się 15 minut przedtem (ćwiczymy *Past Tenses*) lub co wydarzy się za 15 minut (ćwiczymy *Future Tenses*). **Dzieło do wykorzystania:** *Old Man in Sorrow (At Eternity's Gate)*, April-May 1890, Saint-Rémy, Oil on canvas, 81 x 65 cm, Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo.

Ex. 3. Praca w grupach. Uczniowie tworzą listę 12 przymiotników, 8 rzeczowników i 6 czasowników, które opisują to, co widać na danym obrazie. Następnie drużyna układa wiersz zawierający te słowa. Na koniec zespoły odczytują teksty. **Dzieło do wykorzystania:** *The Night Café in the Place Lamartine in Arles*, September 1888, Arles, Oil on canvas, 70 x 89 cm, Yale University Art Gallery.

Nocna kawiarnia na placu Lamartine w Arles

Listening

Ex. 1. Nauczyciel wiesza na tablicy reprodukcje dzieł sztuki i czyta opisy fragmentów obrazów. Uczniowie mają odgadnąć, o który obraz chodzi. **Dzieło do wykorzystania:** *Road with Cypress and a Star*, May 1890, Auvers-sur-Oise, Oil on canvas, 92 x 73 cm, Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo.

Ex. 2. Ćwiczenie na podstawie traileru filmu *Twój Vincent* (<https://www.youtube.com/watch?v=47h6pQ6StCk>). Po obejrzeniu zwiastuna uczniowie wypisują jak najwięcej elementów znajdujących się na obrazach Vincenta van Gogha. Kolejnym etapem ćwiczenia może być zrekonstruowanie historii ukazanej w trailerze. Na koniec nauczyciel może wprowadzić informacje na temat życia i śmierci artysty, np. wykorzystując krótką prezentację multimedialną.

Ex. 3. Ćwiczenie na rozumienie tekstu słuchanego i odpowiedzi na przygotowane wcześniej przez nauczyciela pytania (video *World premiere of Loving Vincent*. DW English: <https://www.youtube.com/watch?v=RvTSi6z18SA>).

Speaking

Ex. 1. Uczniowie w grupach mają opisać dzieło sztuki z użyciem danej struktury językowej (np. *adjectives describing people*) lub struktury gramatycznej (np. *Present Continuous*). Na tej podstawie może zostać również wprowadzone typowe słownictwo potrzebne do opisu obrazu. **Dzieło do wykorzystania:** *The Potato Eaters*, April 1885, Nuenen, Oil on canvas on panel, 73 x 95 cm, Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo.

Ex. 2. Praca w parach. Jeden z uczniów opisuje obraz – wewnątrz pokoju, a drugi ma go narysować. Po wykonaniu zadania porównują oryginał z opisem. Następnie się zamieniają. Na podstawie wybranego dzieła można również wprowadzić słownictwo z zakresu *furniture and the house* lub też *prepositions of place*. **Dzieło do wykorzystania:** *Vincent's Bedroom in Arles*, September 1889, Saint-Rémy, Oil on canvas, 73 x 92 cm, Art Institute, Chicago; *Interior of a Restaurant*, June-July 1887, Paris, Oil on canvas, 46 x 57 cm, Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo.

Ex. 3. Praca w grupach. Każda drużyna w ciągu 3 minut układa jak najwięcej pytań do postaci znajdującej się na obrazie. Następnie zespół, który ma najwięcej pytań, zadaje je uczniowi z drużyny przeciwnej. Osoba ta wciela się w postać z obrazu, wychodzi na środek sali i odpowiada na pytania. Później następuje zamiana grup. Ćwiczenie bardzo dobrze się sprawdza po lekcji wprowadzającej na temat życia i twórczości artysty przedstawionego na obrazie. **Dzieło do wykorzystania:** *Self-Portrait with Straw Hat and Pipe*, Summer 1887, Paris, Oil on canvas on panel, 36 x 27 cm, The Van Gogh Museum, Amsterdam.

Droga z cyprysem i gwiazdą

Autoportret w słomianym kapeluszu z fajką

Small History of Art Dictionary

Visual arts: painting, drawing, sculpture, architecture, ceramics, printmaking, design, crafts, photography, video, film-making

Painting/drawing: portrait, brush stroke, canvas, landscape, still-life, palette, sketch, sitter, oil painting, watercolour, watercolourist, panel painting, genre painting, draughtsmanship, sur le motif, naturalistic, realistic, illusionistic, foreshortening, pencil/charcoal drawing, rough drawing, drawing tools

Sculpture: monolithic, relief sculpture, to sculpt in something, sculptor/sculptress, sculptural, tombstone, monument, carrara/veined/streaked marble, marble slab, to carve/sculpt in marble, sandstone statue, wooden monument, underground building, construction on stills

Architecture: architraves, metope, entablature, pilaster, column, lunette, architect, architectonic

History of art: Ancient Art (Egyptian, Greek/Hellenistic, Roman Art), Medieval Art (early Christian, Celtic, Byzantine, Coptic, Orthodox, Islamic, Romanesque, Gothic), Renaissance Art (Early/High/Late Renaissance, Mannerism), Baroque Art, Rococo Art, Neoclassical Art, Romanticism, Academic Art, Realism, Pre-Raphaelite Art, Impressionism, Post-Impressionism, Pointillism, Divisionism, Symbolism, Fauvism, Expressionism, Cubism, Futurism, Abstract Art, Dada, Surrealism, Art Deco, Pop Art, Photorealism, Conceptual Art, Installation Art, museum, gallery, exhibition (e.g. by Vincent van Gogh), iconography, composition, style, perspective (e.g. aerial/atmospheric/linear/one point), orthogonal lines, en plain air, complimentary colours, national heritage, work of art, art collection, art collector, art dealer, art college

Idioms about art: art is long and life is short (=works of art last much longer than human lives), to be no oil painting (=not to be pretty), blank canvas (=refers to something with no content yet that can be easily filled with new things), to be under canvas (=to be in a tent), con artist (=a person who makes a living by swindling people), fine art (=something requiring highly developed skills), to a fine art (=something based on highly developed skill), to paint something with a broad brush (=to describe something in general terms), state of the art (=something that reflects the highest level of development), to tar somebody or something with the same brush (=to describe somebody using the same unjust attribute), thumbnail sketch (=a short description or small picture), art for art's sake (=a slogan meaning that art does not have to serve other various purposes), to paint a gloomy picture of sth (=to describe something in a pessimistic way), to paint something in dismal colours (=to describe something in a pessimistic way), to paint an unflattering portrait of somebody (=to present somebody in an unfavorable way), to paint from life/outdoors (=not to paint in a studio), the person is not as black as he/she is painted (=the person has also many positive qualities), the situation isn't as black as it's been painted (=the situation is better than it was thought), to paint the town red (=to go out and enjoy oneself), to be an architect of one's own downfall (=to be the person that has created his/her own problems)

Polecane źródła

- Michael Byram, *Teaching and assessing intercultural communicative competence*, Multilingual Matters, Toronto 1997.
- Doris Vazquez, *Teaching a Second Language Through Art* – artykuł ze scenariuszami lekcji dostępny online: <http://teachersinstitute.yale.edu/curriculum/unit-s/1981/4/81.04.12.x.html>.
- Diane Watt, *Using Modern Art to Teach Language and Culture to ESL Students* – scenariusz lekcji dostępny online: <http://iteslj.org/Lessons/Watt-ModernArt.html>.
- Aleksandra Krauze-Kołodziej, *Nel mondo delle immagini – l'opera d'arte durante la lezione di lingua italiana*, "Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitatis Catholicae in Ružomberok" 5(2014), s. 167–175 (dostęp online).
- Aleksandra Krauze-Kołodziej, *Il linguaggio dell'immagine – osservazioni preliminari sull'uso delle rappresentazioni per migliorare le competenze linguistiche e interculturali sulla base del Giudizio Universale a Torcello*, "Seria 12/15" 5(2013), s. 45–52 (dostęp online).
- Peter Grundy, Hania Bociek, Kevin Parker, *Teaching English through Art, 100 Activities to Develop Language Skills + CD-ROM – The Resourceful Teacher Series*, 2011.
- Seria podręczników Teaching English With Art: <https://jorgesette.com/2014/12/25/teaching-english-with-art/>.

- Strona przedstawiająca najważniejsze informacje z zakresu historii sztuki oraz słownik pojęć i pomocną literaturę: <http://www.sztukanamaturze.pl/>.

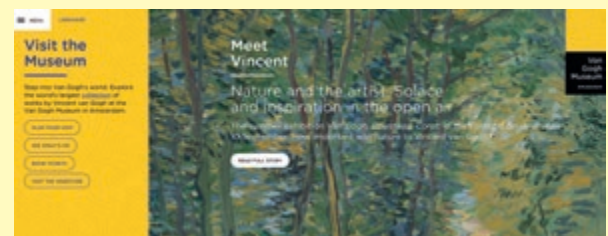
- Słownik pojęć z zakresu historii sztuki w języku polskim: <https://pl.khanacademy.org/humanities/art-history-basics/ah-glossary/a/art-history-glossary>.

- Ilustrowany słownik pojęć z zakresu historii sztuki w języku polskim: <http://www.historiasztuki.com.pl/strony/018-09-00-SLOWNIK.html>.

- Muzeum Vincenta van Gogha w Amsterdamie: <https://www.vangoghmuseum.nl/en>

- Anglojęzyczna strona poświęcona życiu i twórczości van Gogha: <http://www.vangoghgallery.com/misc/biography.html>

Hybryda rządzi, czyli transgraniczność jako istota kultury

Wielu czytelników *Iliady* zdumiewa i zachwyca sposób, w jaki Homer – według tradycji niewidomy poeta – opisał dynamiczne sceny pojedynków i pościgów z udziałem Achajów i Trojan. Skąd zaczerpnął wizję lecącej włóczni, która rzuca ruchomy cień na rozgrzany piasek? W jaki sposób „dostrzegł” rozchwiane wiatrem drzewo figowe, które Achilles minął w pogoni za Hektorem? Czy obrazy te podpowiedziała mu pamięć świata widzianego (i słyszanego) jeszcze przed utratą wzroku? A może – jeśli urodził się niewidomy – wizualność i filmowość swojej opowieści wykreował na podstawie tego, co usłyszał od innych śpiewaków?

U początków *Iliady* i *Odysei* stoi zapewne pamięć doznanego świata i wyobrażenia; do czasów obecnych opowieści te (i ich fragmenty) dotarły w postaci tekstów literackich, dzieł malarstwa i rzeźby, utworów muzycznych, filmów, gier komputerowych, tekstów multimedialnych. W świadomości ludzi współczesnych oba eposy istnieją we wszystkich swoich medialnych wcieleniach, z którymi zdarzyło nam się mieć kontakt. Niektórym z nas zostaną w pamięci fragmenty Homerowego tekstu, innym obrazy

Witold Bobiński

Doktor habilitowany, polonista, wieloletni nauczyciel, autor kilku serii podręczników języka polskiego dla wszystkich typów szkół (m.in. *Świat w słowach i obrazach*, *Lustra świata*) oraz kilku podręczników historii. Pracownik Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, współpracownik Instytutu Badań Edukacyjnych, ekspert MEN w pracach przy podstawie programowej języka polskiego z 2009 r. Specjalista w dziedzinie edukacji medialnej i filmowej (m.in. *Teksty w lustrze ekranu*. *Okołofilmowa strategia kształcenia literacko-kulturowego*, *Wykształcić widza*. *Sztuka oglądania w edukacji polonistycznej*).

Jedno jest pewne –
historia upadku Troi
i losów niektórych
bohaterów tamtych
zdarzeń to jedne
z pierwszych tekstów
wędrujących – nie tylko
w czasie i przestrzeni,
lecz także w oceanie
języków oraz
semiotycznych form
wypowiedzi

z greckich waz lub antyczne malowidła ścienne, jeszcze innym płótna prerafaelitów czy w końcu – niektórzy dodaliby: o zgrozo – sceny z filmu *Troja* z udziałem Brada Pitta.

Audiowizualne warianty dzieł literackich ofiarowują swoim pierwowzorom nową, często wielowymiarową, tożsamość

Kanon literatury polskiej

Nie inaczej funkcjonują kanoniczne dzieła literatury polskiej – *Pan Tadeusz* zakorzenił się w masowej świadomości w postaci kadrów i muzyki z adaptacji Wajdy, zwłaszcza że kilka pokoleń Polaków zobaczyło ten film w ramach szkolnych lekcji polskiego. Na hasła „Tadeusz”, „Zosia” wyszukiwarki internetowe jeszcze długo na pierwszych miejscach będą lokować wizerunki Żebrowskiego i Bachledy-Curuś. Powieści Sienkiewicza i Reymonta zapewne nigdy nie wyzbędą się swoistej „afiliacji” przy ekranowych widowiskach Hoffmana, Wajdy i Rybkowskiego. Frazy z wierszy

Baczyńskiego „na moście w Avignon” i „znów wędrujemy” odeślą wielu z nas nie do poetyckich pierwowzorów, lecz muzycznych wykonań Ewy Demarczyk i Grzegorza Turnaua. Współczesna kultura audiowizualna, zwłaszcza po rewolucji cyfrowej (która wciąż przecież ujawnia swoje kolejne odsłony) nieustannie obdarowuje nas alternatywnymi wersjami dawnych i nowych tekstów kultury. Te audiowizualne, digitalne warianty dzieł literackich czy malarskich często przysłaniają (choćby na moment) swoje pierwowzory i podejmują z nimi równoprawny dialog.

Multimedialne akty lektury

Wiersz Marcina Świetlickiego *Filandia*, wykorzystany w wideoklipie z udziałem Bogusława Lindy, staje się komponentem nowej, wielomedialnej całości artystycznej, na którą składają się słowa, filmowa opowieść, muzyka. Klasyczne składniki wideoklipu modyfikują sens poetyckiej wypowiedzi, nasycają ją nowymi treściami, osłabiają niektóre wymiary i sensy oryginału. Taka zmiana kształtu medialnego dzieła nie jest jednak atrybutem wyłącznie współczesnej kultury audiowizualnej, ona wszak dokonuje się w każdym akcie czytania. Lekturze każdego tekstu towarzyszą przecież nasze wspomnienia, wyobrażenia, skojarzenia – z obrazami, dźwiękami, odgłosami. Czytając, widzimy „oczyma duszy”, słyszymy, odczuwamy. Taka interferencja zjawisk i doznań mentalnych sprawia, że każda lektura tekstu to swoisty akt przekładu. *Piosenka* Baczyńskiego w indywidualnych aktach lektury jest za każdym razem inna i niepowtarzalna, jeszcze inna staje się w trakcie wystuchania jej wersji śpiewanej przez Grzegorza Turnaua.

Święte w reżyserii Kamila Polaka – na motywach ballady Mickiewicza – to adaptacja, w której nie pojawia się ani jedno słowo

Można zatem powiedzieć, że już w akcie lektury tekst literacki przyjmuje postać wielomedialną, którą kreuje nasza wrażliwość, pamięć, wyobraźnia

Nie istnieje czytanie „czysto literackie”, zanurzone jedynie w materii liter, słów, zdań. Nie istnieje też „czysto malarzkie” (plastyczne, wizualne) oglądanie obrazów – zawsze towarzyszy mu jakaś sceneria dźwiękowa, skojarzenia z sytuacjami podpatrzonymi w życiu codziennym, w filmach. Często także „puszczamy obrazy w ruch”, dodając w wyobraźni narrację, bieg zdarzeń. W akcie aktywnego odbioru każdy tekst kultury nabiera wielowymiarowej, wielomedialnej tożsamości, w tym sensie „czyste” gatunki i sposoby wypowiedzi istnieją tylko w abstrakcyjnym świecie bez odbiorców.

Kultura audiowizualna, zwłaszcza w erze cyfrowej, zwielokrotniła to zjawisko mediatyzowania dzieł literatury i sztuki, którego przykładem jest także film *Twój Vincent* – opowieść o życiu van Gogha przedstawiona językiem filmu animowanego, w którym „ożywiono” obrazy malarza. Czy zatem zatraciły one w filmie swoją ontologiczną tożsamość – przestały być obrazami? Na pewno straciły walory malarskiego oryginału czy nieruchomej reprodukcji, stały się natomiast ożywionymi, puszczone w ruch cyfrowymi kopiami, z których powstał odrębny, swoisty filmowy świat przedstawiony. W synkretycznej i multimedialnej formie wypowiedzi, jaką jest film, obrazy van Gogha zostały zmultiplikowane i odkształcone, stały się podstawowym elementem tworzywa. Zysały nie tylko nowy status, lecz także nowe zastosowanie i nowe życie. Otwartą, rzecz jasna, kwestią pozostaje ocena takiego wykorzystania dzieł holenderskiego artysty.

To królestwo nawiązań, kontynuacji, aluzji, transformacji, cytatów i rozmaitych postaci adaptacji, w których relacje między pierwowzorem i efektem jego wykorzystania wciąż się zmieniają. Jak wobec tego bogactwa i różnorodności kulturowej „rzeczywistości rozszerzonej” miałby się zachować szkolny polonista? Czy multimedialny ocean kultury to dla niego szansa, czy fundamentalne zagrożenie?

Kadr z filmu *Twój Vincent*, reżyseria Dorota Kobiela, Hugh Welchman

Świat współczesnej kultury to nieogarniona sfera powszechnej osmozy – przenikania się gatunków, odmian, konwencji, form wypowiedzi

Szkolna polonistyka wśród tekstów kultury

Jeśli zadaniem polonisty miałyby być doprowadzenie – za wszelką cenę – do tego, by młodzi ludzie poznali treść wszystkich szkolnych lektur, to świat multimedialnej kultury jawi się na kształt groźnej otchłani – kuszącej obietnicą widowiska, przyjemności, rozrywki, które niekoniecznie sprzyjają skupieniu nad tekstem literackim (jakkolwiek adaptacje filmowe mogą pomóc w jego poznaniu).

tunków, konwencji, w końcu – sposobów realizacji wolności twórczej i jej konsekwencji. Zestawianie różnych medialnie tekstów kultury, obcowanie z ich hybrydycznymi formami wcale nie musi prowadzić do porzucenia literatury. Przeciwnie – może stanowić kulturowy rekonesans, pomocny w odnajdywaniu tego, co dla każdego z nas ważne – w kulturze i w życiu.

Czy ktoś policzył, ilu młodych ludzi poznało Romea i Julię dzięki filmowi Baza Luhrmanna?

Hybrydyczność jako forma komunikacji z dziełem

Hybrydyczność jest naturą odbioru każdego tekstu kultury, jest formą aktywnej i twórczej komunikacji z dziełem. Stoi też u podstaw tworzenia i narodzin kultury. Najpierw były malowidła w Lascaux, potem ich pełne zachwyty opisy, jeszcze później wiersz o nich, potem esej o wierszu, film

Jeśli jednak potraktować lekcje polskiego jako przygotowanie i zachętę do aktywnego i świadomego istnienia w kulturze, jako warsztat rozumienia, interpretacji, komentowania, wartościowania tekstów kultury – to rejs przez wielomedialny ocean pięknie się zapowiada

Do czego miałyby zachęcać uczniów polonista w trakcie takiego rejsu pośród hybrydycznych form kultury? Przede wszystkim do ich zestawiania i towarzyszących temu obserwacji, spostrzeżeń, wniosków na temat różnych przedstawień tych samych światów, sposobów widzenia i czytania dzieł, mechanizmów kreowania znaczeń, relacji między adaptacją i pierwowzorem, swoistości odmian, ga-

z wierszem w tle... Od zarania dziejów twory kultury generowały w aktach odbioru i tworzenia swoje mentalne i medialne awatary, które dziś – w erze cyfrowej – rodzą się jak grzyby po deszczu. Taka jest właśnie natura nieuchronnego i niepowstrzymanego rytmu kulturowego rozwoju. Za nic ma on granice form i gatunków, bo żywi się właśnie ich przekraczaniem.

Czytanie książek jest trendy, cool i mega

Czy jemy w MacDonaldzie, bo podawane tam potrawy są pożywne? Czy coca-colę pijemy, bo jest słodka? Czy nosimy buty marki Nike, bo są wygodne? Oczywiście są, ale wybieramy je z powodu emocji, które w nas wzbudzają: wrażenia radości, spełnienia, euforii, satysfakcji, dumy. A uczucia te rodzą się za sprawą marketingowców, którzy doskonale wiedzą, jak rozbudzić w nas potrzebę, którą zaspokoi dopiero ich produkt. Dlaczego więc nie zareklamować (a w rezultacie sprzedać) w ten sposób czytania?

Kilka słów o reklamie...

Reklama może bawić, wzruszać, zaskakiwać, zmuszać do refleksji, ale przede wszystkim ma być skuteczna. A żeby była skuteczna, musi sprzedawać. A żeby sprzedawać, musi przeprowadzić odbiorcę przez cztery, kolejne etapy, nazywane modelem AIDA:

Zastanówmy się
wspólnie: czy
czytanie można
sprzedać?

Monika Ekert

Absolwentka filologii polskiej, nauczycielka. Ekspert ORKE oraz autorka szkolenia z zakresu nowoczesnych metod edukacyjnych: *Jak „sprzedać” uczniowi czytanie?*. Przez wiele lat związana zawodowo z wydawnictwami edukacyjnymi. Pasjonatka reklam i marketingu. Od ponad 15 lat aktywnie działająca w środowisku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Prywatnie właścicielka dwóch kotów: Mileny i Tygrysa.

A – Attention (uwaga) — aby reklama zainteresowała, musi zostać zauważona;

I – Interest (zainteresowanie) — aby reklama wzbudziła pożądanie, musi zainteresować;

D – Desire (pożądanie) — aby reklama skłoniła do działania, musi wzbudzić pożądanie;

A – Action (działanie) — to efekt każdej skutecznej reklamy: kupienie produktu, zamówienie usługi, przekonanie do idei itd.

Na przykład: każdy samochód bez marketingowego opakowania po prostu jeździ, ma koła, siedzenia, kierownicę. Nie wyróżnia się niczym szczególnym i nie wyróżnia żadnego użytkownika. Aby odróżnić się od konkurentów i zainteresować kupnem swojego modelu potencjalnego odbiorcę, należy go wpierv wybrać (np. powinna to być osoba z prawem jazdy, którą stać na kupno i utrzymanie samochodu). Następnie trzeba znaleźć unikatowe walory auta (np. bezpieczne, poprawiające nastrój), spakować je w atrakcyjną ofertę („Najbezpieczniejsza z przyjemności”) i przedstawić w reklamie (np. za pomocą billboardu na trasie dojazdowej do pracy). Nasz skuteczny billboard reklamowy samochodu:

A – przyciągnie uwagę (błyszczącymi diodami);

I – zainteresuje – (napisem „Najbezpieczniejsza z przyjemności”);

D – wzbudzi pożądanie – (zdjęciem ze szczęśliwymi i atrakcyjnymi pasażerami);

A – skłoni do działania (ofertą „Do końca miesiąca w dowolnym kolorze bez dopłaty”).

Reklama może bawić, wzruszać, zaskakiwać, zmuszać do refleksji, ale przede wszystkim ma być skuteczna

Dlaczego by nie sprzedawać czytania?

Zareklamowanie samochodu wydaje się proste i oczywiste. Dlaczego z czytaniem miałyby być trudniej? Spróbujmy. Każda książka ma tytuł, autora, treść. Aby zainteresować nią potencjalnego odbiorcę, należy go najpierw wybrać (osoba potrafiąca czytać, widząca, która może wygospodarować czas na czytanie), następnie odszukać unikatowe walory reklamowanej książki (zaskakuje, bawi, pobudza do myślenia), przygotować wyjątkową ofertę („Nie zaśniesz, zanim nie skończysz”) i przedstawić ją w reklamie (np. w formie ulotki do poczytania w stołówce szkolnej). Nasza skuteczna reklama książki:

A – przyciągnie uwagę (ulotka z fragmentem książki w nieoczekiwanym miejscu);

I – zainteresuje – (napisem „Nie zaśniesz, zanim nie skończysz”);

D – wzbudzi pożądanie – (porównaniem do lektury bijącej rekordy popularności);

A – skłoni do działania (ofertą „Do każdej lektury +1 ocena wyżej na kartkówce”).

Ważne, żeby cel nauczyciela – promotora czytelnictwa – dla ucznia był tylko środkiem do innego, atrakcyjniejszego celu. Wystarczy wymyślić zadanie, grę lub zabawę, do których polecana książka będzie swobodną instrukcją. Kilka inspiracji:

- stwórz scenariusz gry terenowej zainspirowanej powieścią *Lalka*;
- przygotuj scenariusz teledysku *Ferdydurke* i go wyreżyseruj;
- przygotuj (stwórz z fotografii lub ilustracji) komiks *Ferdydurke*;
- zaplanuj, a następnie wykonaj dekoracje i rekwizyty do sztuki *Zemsta*;
- opisz wybraną stronę z dowolnego komiksu tak, jakbyś opowiadał o niej osobie niewidomej, następnie przeczytaj opis komuś, kto wcześniej nie widział komiksu, i zapytaj, czy na jego podstawie dobrze sobie wyobraził rysunki.

Książkowy efekt WOW, czyli kilka marketingowych sztuczek...

Wszystkim znudziło się już omawianie lektur według szablonu: wypisz i scharakteryzuj bohaterów, zredaguj plan wydarzeń, omów główną problematykę. Współcześni uczniowie potrzebują czegoś więcej... Zamiast tradycyjnych sposobów omawiania lektury, zaproponujcie uczniom, żeby napisali scenariusz, a potem nakręcili trailer filmowy, albo niech przygotują dzingla z motywem muzycznym, który będzie pasował do głównego wątku, albo niech wymyślą gadżet, którym mogłaby się posługiwać któraś z bohaterów... Coś takiego jak martini Jamesa Bonda. Niech uczniowie zastanowią się, jaki produkt mógłby być reklamowany przez jednego z bohaterów i przygotują reklamę takiego produktu. Chodzi o to, żeby czytanie i wgłębianie się w lekturę działało się przy okazji... Przy okazji robienia czego, co jest uczniom bliskie, co jest z ich świata. Niech nie czytają dla czytania... Niech czytają, bo jest temat, który muszą rozgryźć.

Attention...

Po pierwsze... Postarajmy się zwrócić uwagę uczniów na ciekawą i wartościową książkę. Nie używajmy argumentów: „Ja w Waszym wieku to czytałem” albo: „Książki trzeba czytać i już...”. Znajdźmy jakiś interesujący sposób, np.: wynotujmy z danej książki kilka najciekawszych cytatów i zaprosimy uczniów do rozmowy o nich, sprzedajmy uczniom jakąś ciekawostkę na temat lektury. Zróbmy coś, żeby poczuli, że chcą się o tej książce dowiedzieć więcej.

Interest...

Po drugie... Pokażmy walory książki. Przedstawmy jej wyróżniki na tle innych pozycji. Czasem wystarczy powiedzieć, że jest to książka nie dla dzieci... Gwarantuję, że kilkoro z nich sięgnie po nią właśnie z tego powodu.

Desire...

Wzbudźmy pożądanie. Opowiedzmy o tym, co dzięki danej lekturze uczeń może zyskać... W pewnym wieku odpowiednim argumentem może być, że przeczytanie tej książki pozwoli zaimponować dziewczynie czy chłopakowi z innej klasy.

Action...

Na koniec zastosujcie fortel, czyli sprzedajcie uczniowi książkę... Poszukajcie takiego sposobu omówienia lektury, który będzie oryginalny i niebanalny. Może omawianie historii *Balladyny* warto rozpocząć od badania poszlak zbrodni niczym bohaterowie serialu *CSI*?

Chodzi o to, żeby czytanie i wgłębianie się w lekturę działało się przy okazji

Marketing to emocje

Spece od marketingu już dawno zwąchali pismo nosem, że dobra reklama wzbudza emocje i to właśnie dzięki emocjom produkt jest sprzedawany. A przecież dobra literatura czy sztuka właśnie na emocjach się opiera... Tak, wiem, to truizm, ale czasem warto go użyć, żeby wybrzmiało to, co oczywiste. Książki to nie tylko zapisane strony, to także doświadczenia i uczucia, których często nie mamy szansy przeżyć w realu. Pokażmy więc uczniom, że dzięki książkom mogą wejść w niedostępne, tajemnicze światy, które tylko czekają na odkrycie.

Do przeszłości odeszły sklepy ze smutnymi witrynami i jednolitymi produktami, po które ustawiały się kolejki. Z uwagi na bogactwo (czy wręcz przekleństwo) występujących dziś wyborów, produkt, aby się wyróżnić, musiał się odświeżyć, przepakować, a witrynę trzeba było zamienić w scenę. Podobnie jest z produktem szkolnym, czyli wiedzą, która toczy nierówną walkę o uwagę i czas uczniów. Aby zwiększyć jej szanse, nauczyciel musi stać się marketingowcem, który oferowany produkt opakuje tak, by zwracał uwagę, zaciekawiał, interesował, a wreszcie wzbudzał w uczniach pożądanie i chęć jego zdobycia.

Ośrodek Rozwoju Kompetencji Edukacyjnych poleca szkolenie...

Marketing lekturowy – jak „sprzedać” uczniowi czytanie? – dwupoziomowe szkolenie dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych prowadzone przez trenerów ORKE

Chcesz sprawić, by Twoi uczniowie sięgali po lektury równie często, jak sprawdzają Snapchata czy Instagrama? W trakcie szkolenia poznasz nowoczesne środki wywierania wpływu na młodych ludzi. Dowiesz się, jak w atrakcyjny sposób przedstawić treści, które są wymagane przez podstawę programową.

Wielu polonistów ma to samo utrapienie – przeprowadzenie lekcji w klasie na podstawie lektury, której nikt nie przeczytał. Dzięki temu szkoleniu ten problem będzie łatwiejszy do rozwiązania.

Poziom 1

1. Z jakich powodów uczniowie nie czytają?
2. Jakie argumenty dorośli najczęściej wysuwają, aby przekonać dzieci i młodzież do czytania?
3. Motywowanie uczniów do czytania a motywowanie do zakupu.
4. Idee wykorzystywane przez specjalistów od marketingu w celu zachęcenia do zakupu i możliwość ich wykorzystania do zmotywowania uczniów do czytania, cz. 1.
5. Przełożenie wybranych idei marketingowych na praktykę szkolną.

Poziom 2

1. Jak reklamy oddziałują na odbiorcę?
2. Model AIDA – teoria i praktyka.
3. Idee wykorzystywane przez specjalistów od marketingu w celu zachęcenia do zakupu i możliwość ich wykorzystania do zmotywowania uczniów do czytania, cz. 2.
4. Narzędzia marketingowe w rękach nauczyciela – projekt gry miejskiej.

Więcej na temat szkolenia dowiesz się ze strony www.orka.pl

Adam Karczak

Marketing lekturowy

JAK SPRZEDAĆ UCZNIOWI?
CZYTANIE

- ➔ **PRODUKT** (product)
- ➔ **CENA** (price)
- ➔ **DYSTRYBUCJA** (place)
- ➔ **PROMOCJA** (promotion)

MODEL AIDA

★ **UWAGA** (attention)

★ **ZAINTERESOWANIE** (interest)

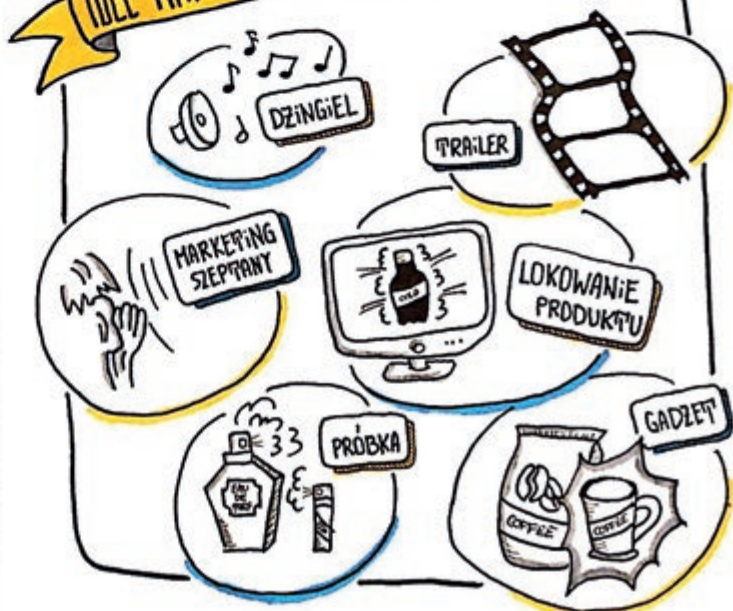
★ **PRAGNIENIE** (desire)

★ **DZIAŁANIE** (action)

IDEE MARKETINGOWE

Franek i siła słów...

Panuje powszechne przekonanie, że każdy, gdy tylko nauczy się dobrze mówić, staje się mistrzem komunikowania się. Jednak nic z tych rzeczy – umiejętność ta to znacznie więcej niż poprawne wypowiadanie słów.

Komunikacja to porozumiewanie się, a słowo pochodzi od łacińskiego wyrazu *communicare* oznaczającego „czyścić coś wspólnym dla wielu, podzielać coś”. Zatem komunikacja to wyrażanie tego, co myślimy, wyobrażamy sobie lub czujemy, by inni mogli to zrozumieć. Wymaga ona jednak udziału co najmniej dwóch osób i zaangażowania ze strony porozumiewających się. Jeżeli ktoś coś mówi, ale nikt go nie słucha, nie ma komunikacji. Jak więc widać, komunikacja wymaga także dobrej umiejętności słuchania, przyjmowania cudzych argumentów.

Ewa i Łukasz Świerżewscy, *Franek i siła słów*

Ewa Świerżewska

Założycielka portali Qlturka.pl, Ego-dziecka.pl, SportowaRodzina.pl. Promotorka kultury dziecięcej, sportu rodzinnego i zaangażowanego rodzicielstwa. Inicjatorka akcji „Dzielę się książkami”. Tłumaczka ponad 20 książek. Współautorka tytułów: *Co czytali sobie, kiedy byli mali?* i *Wszystko dla Klary, czyli historia pewnego pomysłu*

Łukasz Świerżewski

Doktor nauk ekonomicznych, doświadczony menadżer, specjalista ds. komunikacji, wieloletni dziennikarz i redaktor ekonomiczny, wykładowca akademicki. Tata dwóch córek: 13- i 11-latk.

Dlaczego powstał *Franek i siła słów*?

Wszystko to może wydawać się oczywiste, a jednak problemy w komunikowaniu się są powszechne i dotyczą zarówno dzieci, jak i dorosłych. Do tego mogą mieć wiele przyczyn i czasem opłakane skutki. Właśnie dlatego powstała książka *Franek i siła słów*. Doszliśmy do wniosku, że im wcześniej dzieci zetkną się z zagadnieniami związanym z komunikacją, tym większa szansa, że unikną wielu nieporozumień i przykrych sytuacji.

Kim jesteście?

Na co dzień zajmujemy się słowami i przekazywaniem ich innym, w prosty, atrakcyjny sposób przedstawiamy zagadnienia związane z komunikowaniem się. Robimy to na dwa sposoby: w tekście literackim, dziewięciu opowiadaniach, których głównym bohaterem jest Franek, a także w tzw. pigułkach wiedzy – krótkich, treściwych notkach, wyjaśniających prostym językiem niekiedy bardzo skomplikowane zagadnienia. Dużą rolę w przekazywaniu treści odgrywa też szata graficzna, porządkująca przekazywaną wiedzę. A każdy rozdział kończy się zadaniem dla młodego czytelnika.

Franek i siła słów to także świetny materiał do wykorzystania w szkole. Analizowanie przedstawionych sytuacji, aranżowanie podobnych, przygotowuje dzieci do świadomego, dobrego komunikowania się.

Tresura pióra, czyli jak zachęcić dzieci do pisania

Wydawnictwo Zielona Sowa przygotowało na tę jesień wyjątkową premierę. To *Tresura pióra* – pierwszy kurs kreatywnego pisania dla dzieci od lat dziesięciu. Książka stworzona przez Rafała Witka i opracowana metodycznie przez Monikę Hałuchę stanowi zbiór 30 nietuzinkowych, pełnych fantazji zadań zachęcających do zabawy słowem i twórczego posługiwania się językiem.

Bo przecież
w każdym dziecku
tkwi poeta!

Wytresujmy swoje pióra!

„Wy też możecie wytresować swoje pióra, ołówki albo cienkopisy. Ta książka wam w tym pomoże! Zaczniecie bawić się językiem, odkryjecie radość z posługiwania się słowami i wybierze się na poszukiwanie własnego zdania! Kto wie, może nawet rozpiszecie się do tego stopnia, że stworzycie własne wiersze, opowiadania lub powieści?” – mówi autor w przedmowie do tej ciekawej publikacji. I nie są to obietnice na wyrost. Uczniowie, którzy chcą zacząć – lub już zaczęli – przygodę z pisaniem, znajdą tu przystępnie podane porady warsztatowe. Mierząc się z kolejnymi wyzwaniem, zrozumieją podstawowe zasady tworzenia tekstów literackich, nauczą się dobierać formy

Rafał Witek

Autor powieści i wierszy dla dzieci, laureat ogólnopolskiej nagrody literackiej im. Kornela Makuszyńskiego, twórca tekstów edukacyjnych do podręczników szkolnych. Współpracownik magazynu dla dzieci „Świerszczyk”, felietonista „Twojego dziecka”, juror w licznych konkursach literackich. Tata Mai.

odpowiednie do rodzaju wypowiedzi, rozszerzą zasób słownictwa i zdobędą świadomość języka jako zaskakującego i wielofunkcyjnego narzędzia. A przede wszystkim – będą się dobrze bawić! Poszczególne zadania skonstruowane są bowiem na bazie przepełnionych humorem opowiadań, fragmentów powieści i wierszy Rafała Witka. Dzięki takiemu zabiegowi książka stanowi sama w sobie wciągającą lekturę, plasując się gdzieś pomiędzy beletrystyką dziecięcą a modnymi ostatnio *activity books*.

Słowa ulotne

Staranne opracowanie metodyczne sprawia, że *Tresura pióra* stanowi źródło wartościowych zajęć dodatkowych dla nauczycieli języka polskiego. Znakomicie sprawdza się na polonistycznym kole zainteresowań i na lekcjach bibliotecznych, wspomagając rozwój literackich zainteresowań uczniów. Przystępne, klarownie zredagowane polecenia pozwalają także dzieciom na samodzielną zabawę z tą publikacją – w domu, w świetlicy, w podróży... Pióro można przecież tresować w każdych warunkach i okolicznościach. Wystarczy chwila skupienia, otwarta głowa – i już lecą do nas słowa!

Rafał Witek, *Tresura pióra*

Co nam pokazuje Christopher Edge w swoich książkach?

Christopher Edge zastosował w powieściach dla młodych czytelników prostą metodę: połączył tematykę interesującą nastolatków z przekazem dotyczącym wartości rodzinnych i szeroko rozumianą edukacją emocjonalną. Metoda choć z pozoru prosta, nie jest oczywista i zapewne z tego powodu to jego książki zdobywają coraz większą popularność.

Fizyka kwantowa czy astronautyka?

Fizyka kwantowa i astronautyka to skomplikowane dziedziny wiedzy. Niemniej jednak dziedziny fascy-

Powieści
angielskiego pisarza
to szkoła uczuć dla
wszystkich

Monika Badowska

Niegdyś nauczycielka, menadżerka targów, nieustępliwa promotorka czytelnictwa i działań kulturowych. Autorka istniejącego od 10 lat bloga *provincialnanauczycielka.pl*, z którego dowiedzieć się można o czytaniu, książkach, pisaniu, o tym, co warto i z kim poczytać oraz o zwierzętach, bez których dom staje się nudny. Pasję do czytania połączyła z życiem zawodowym i stoi na czele zespołu rozmówianych w literaturze, zajmujących się promowaniem działań proczytelniczych, pracowników Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach. Ceni audiobooki, bo dzięki nim udaje się jej poznawać kolejne literackie dzieła w czasie różnorodnych aktywności sportowych. Weganka ceniąca życie w każdym z jego przejawów.

O książce *Równanie Jamiego Drake'a*

Jeśli lubisz historie o kosmosie i jego mieszkańcach, a w dodatku musisz dzielić się rodzicami z innymi, to książka dla Ciebie. Opowiedziana błyskotliwie i z sercem, jakiego możemy oczekiwać od Christopher'a Edge'a, nominowanego do nagrody literackiej Carnegie Medal za *Wiele światów Albiego Brighta*. [...] Zabawna, dająca do myślenia historia z nutą emocji. Alex O'Connell, „The Times”

Powieść *Wiele światów Albiego Brighta*

Wyjątkowa historia o tęsknocie i nieograniczonej wyobraźni, a przy tym zachęcająca do poznawania niesamowitego świata fizyki. Dowód na to, że powieść o nauce może być ogromną zabawą. Dołącza do pantheonu autorów książek dziecięcych. A na koniec: dziecięca Książka Tygodnika, „The Times”

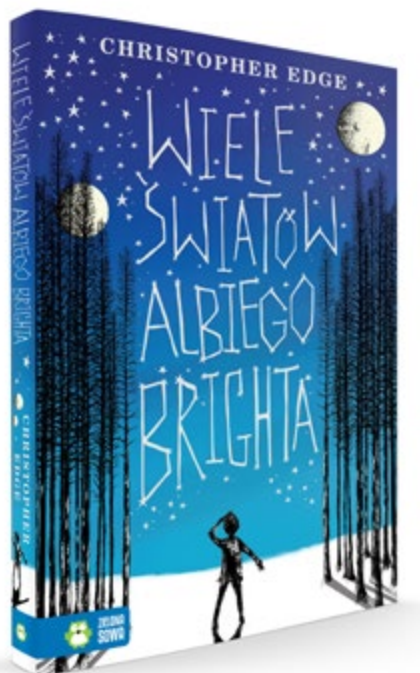
nujące na tyle, by to właśnie na nich oprzeć zamysł powieści. Zarówno *Wiele światów Albiego Brighta*, jak i *Równanie Jamiego Drake'a* zabierają czytelników w fascynującą podróż literacką – podróż do światów równoległych i w przestrzeń kosmiczną. Co równie ważne – obydwie powieści zabierają młodzież także w podróż, by poznać samego siebie, własne emocje i relacje z innymi, ważnymi dla siebie osobami.

Obie powieści zabierają młodzież także w podróż, by poznać samego siebie

Albie stracił mamę. Mimo wsparcia taty i dziadka chłopiec pogrąża się w żalu tak wielkim, że aż prowokującym do uwierzenia w to, iż istnieje świat równoległy, w którym Charlotte wciąż żyje. Chłopiec podejmuje ryzyko wędrówki do owego świata. Syn komandora Dana Drake'a, Jamie, obserwuje pilnie, wraz z pozostałymi członkami rodziny i społecznością szkolną, działania ojca w Międzynarodowej Stacji Kosmicznej, z nieco zagadkową profesor Forster szuka śladów innych cywilizacji w przestrzeni kosmicznej i walczy z przemożnym poczuciem opuszczenia na wieść o tym, że jego rodzice planują rozwód.

Nauczmy ich nazywać emocje

Tematyka obydwu powieści skłania do lektury i jednocześnie daje narzędzie do tego, by uczyć nastoletnich, przede wszystkim męskich czytelników,

Christopher Edge, *Wiele światów Albiego Brighta*

Christopher Edge, *Równanie Jamiego Drake'a*

rozpoznawania emocji, nazywania ich i mówienia o tym, co czują. Wartości niesione przez treść książek zakotwiczone są w środowisku rodzinnym głównych bohaterów, nawet jeśli relacje między synami i ojcami nie zawsze są idealne, to obie strony dążą do ich poprawienia, a dziadek (również obecny w obydwu powieściach) stanowi wsparcie dla wnuka w chwilach utrudnionej komunikacji. Podróż Albiego czy misja ratunkowa podjęta przez Jamiego uczą bohaterów (i w założeniu także czytelników) wiele o nich samych i o tym, co w ich mniemaniu jest wartością nadrzędną, wartością, dla której warto podjąć ryzyko. W obu przypadkach jest to rodzina.

Christopher Edge, dzięki wykorzystaniu w powieściach dziedzin wiedzy, w których wciąż jeszcze więcej jest niewiedzy, pokazuje wyraźnie, jak wiele jeszcze musimy się uczyć o wszechświecie nas otaczającym oraz o nas samych. Autor nieco ułatwia tę trudną lekcję, oferując nam *Wiele światów Albiego Brighta* oraz *Równanie Jamiego Drake'a*. Warto z tego ułatwienia skorzystać.

Wiele jeszcze musimy się uczyć o wszechświecie oraz o nas samych

Bo życie to nie snickers

Uśmiech jest książką dla dzieci. A ja jestem dorosły. Czy dorosły autor może mieć jakiegokolwiek pojęcie o tym, co się dzieje w duszy dziesięcioletniej dziewcz-

Ilustracja do powieści autorstwa Joanny Rusinek

Cezary Harasimowicz

Scenarzysta, aktor, dramaturg, pisarz. Trzynaście filmów fabularnych zostało zrealizowanych według jego scenariuszy, jest także twórcą scenariuszy do znanych seriali, m.in. „Przeprowadzki” i 3. część „Ekstradycji”. Píše również sztuki wystawiane m.in. w teatrze TV. Był kierownikiem literackim w studiu filmowym Pleograf. Opublikował cztery powieści, piątą w przygotowaniu, również opowiadania dla dzieci. Wykłada scenariopisarstwo. Zwycięzca amerykańskiego konkursu Hartley-Merrill na scenariusz filmowy. Współpracuje z najlepszymi polskimi reżyserami. Członek Europejskiej Akademii Filmowej.

czynki, która straciła uśmiech z powodu tragedii? Mama Tekli zginęła w wypadku samochodowym. Tekla utraciła pogodę ducha, obraziła się na cały świat, obraziła się na szczęście, obraziła się na uśmiech. Dziewczynka szuka zwady ze swoimi rówieśnikami, nie pasuje jej otoczenie dorosłych. Tekla zaczyna się rozkoszować swoim smutkiem. Dorosły powiedziałby – początek depresji. Jeszcze raz zadam pytanie: czy dojrzały człowiek może zrozumieć w pełni nieszczęście dziecka? Może. Pod jednym warunkiem – jeśli potraktuje dziecko jak dorosłą osobę. Bo, proszę Państwa, dzieci to dorośli, tylko trochę mniejsi. Ten sam smutek, to samo poczucie niesprawiedliwości, ten sam ból, potrzeba buntu, takie samo nieszczęście i taka sama tęsknota za szczęściem. Wszystko identycznie odczuwane, ale przeżywane o wiele bardziej intensywnie.

Nie można dzieci
karmić tylko
przesłodzonymi
opowiastkami,
mdłymi od lukru
i czekolady

Jak napisałem *Uśmiech*

Kilka lat temu zostałem przez pewne wydawnictwo poproszony o napisanie opowiadanka, zostało umieszczone w tomiku, którego zadaniem była misja nazwana „bajkoterapią”. Chodziło o przedstawienie w formie bajki problemów, z którymi każde dziecko prędzej czy później musi się zmierzyć: choroba, kłótnia z kolegami, śmierć ukochanego zwierzątka, strach, przeprowadzka w obce miejsce, wreszcie odejście najbliższych. Powieść pod tytułem *Uśmiech* jest z tej samej terapeutycznej półki. Uważam, że dzieci są na tyle poważnymi czytelnikami, odbiorcami, iż należy z nimi poważnie rozmawiać o poważnych sprawach. Nie można dzieci karmić tylko przesłodzonymi opowiastkami, mdłymi od lukru i czekolady. Dziecko musi poznać inne smaki. Bo życie to nie snickers. Prędzej czy później zaznają goryczy, poczuja, że otaczająca je rzeczywistość może być cierpka. Ale nie trzeba dzieci utwierdzać w przekonaniu, iż świat jest pozbawiony nadziei. Każdy z nas jej potrzebuje. Każdy dorosły.

Bo przecież my,
dorośli, jesteśmy
dziećmi,
tylko dużymi

Rysunek autorstwa Joanny Rusinek

Cezary Harasimowicz, *Niezwykłe przygody Tekli, która obraziła się na uśmiech*. Ilustrowała Joanna Rusinek

Czy Tekla odzyska uśmiech?

Mała Tekla w końcu zacznie się uśmiechać. Jej drodze do szczęścia będzie towarzyszyć dorosła Pani z Bilbordu, ot, znudzona życiem i uśmiechaniem się za pieniądze, reklamująca pastę do zębów celebrytka. Mała dziewczynka i dojrzała kobieta przejdą drogę ku szczęściu, pełną przygód, spotykając po drodze nieszczęśliwców także zastępujących na uśmiech.

A na końcu historii
Tekla doczeka się
spotkania ze swoim
wyśnionym idolem
– Robertem
Lewandowskim

Skąd się wziął mistrz w tej opowieści, przepięknie ilustrowanej przez Joannę Rusinek? A to już proszę zajrzeć do książki. Proszę się przekonać, czy dorosły autor jest godny duszy dziecka.

Opowieści o wycieczkach do świata fantazji

Noah ucieka w świat fantazji od domu, w którym zrozpaczony ojciec nie rozmawia z nim o tym, co się dzieje z mamą. Mama również nic chłopcu nie wyjaśniała, chociaż robiła wspaniałe rzeczy, aby zapewnić mu piękne wspomnienia.

Emocjonalna
ucieczka rodziców
od tematu śmierci
nie zapewnia
dziecku poczucia
bezpieczeństwa

Nie sprawia, że nie czuje ono napięcia i nie zadaje sobie pytań. Noah ucieka – myśli, że jest nieważny i niepotrzebny, poszukuje zaspokojenia swoich potrzeb poza domem. „Wraca”, gdy rodzice są gotowi włączyć go w odchodzenie mamy, zaakceptować jego smutek i tęsknotę. John Boyne pokazuje, że dorośli mogą budować siłę i odwagę dzieci do radzenia sobie z trudnościami – na teraz i na przyszłość.

Lucyna Kicińska

Absolwentka Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego, rocznego kursu prowadzenia warsztatów i treningów w oparciu o proces grupowy, Studium Terapii Narracyjnej (afiliacja Centre for Narrative Practice w Manchesterze). Od 12 lat współpracuje z organizacjami pozarządowymi specjalizującymi się świadczeniem pomocy telefonicznej i online. Związana z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Dzieci Niczyje). Koordynator Programu Pomocy Telefonicznej FDDS. Pasjonatka gór i chmur, roweru, deski, freedivingu, książek i... życia.

Stan – chłopiec, który pływał z piraniami

Podobną podróż odbywa Stan – tytułowy bohater książki Davida Almonda *O chłopcu, który pływał z piraniami* – który po śmierci rodziców mieszka z wujostwem. Tak potrzebna chłopcu stabilizacja zaburzona jest przez zamknięcie fabryki i konieczność uruchomienia własnego interesu przez opiekunów Stana. Szybko przekonujemy się, jak łatwo w codziennym pędzie i próbie zapewnienia rodzinie bezpieczeństwa zapomnieć o dziecku i jego potrzebach.

John Boyne, *Noah ucieka*. Ilustrował Oliver Jeffers

Stan ucieka z trupą wesołego miasteczka. Podczas tej niezwyklej przygody nie jest wolny od zagrożeń. Tak jak w prawdziwym życiu – może się z nimi zmierzyć lub przed nimi uciec. Czekają na niego krwiożercze piranie – czy dzięki pomocy swojego mistrza Pancho Pirelli chłopiec nauczy się z nimi pływać? Stan odnajduje nie tylko odwagę i chęć do mierzenia się z problemami, ale również własną drogę w życiu, pokazuje, że nie ma rzeczy niemożliwych.

Jak chronić nasze dzieci przed trudnościami?

To naturalne, że chcemy chronić nasze rodziny przed trudnościami, jednak wspólne przechodzenie przez nie jest ważną lekcją dla wszystkich jej członków. Dorosli są dla dzieci naturalnymi przewodnikami po złożoności życia. Mogą przeprowadzić dzieci, jak Starzec w książce *Noah ucieka* czy Pancho Pirelli w *O chłopcu, który pływał z piraniami*, przez wszystkie najtrudniejsze chwile i pokonać wszystkie przeciwności. Wspólne ich przeżywanie – podczas lektury i rozmów o losach bohaterów – sprawia, że dzieci czują się ważne i wierzą w siebie.

David Almond, *O chłopcu, który pływał z piraniami*.
Ilustrował Oliver Jeffers

Beletrystyka dla nastolatków i ich nauczycieli

Ważne, wciągające, zaskakujące, prawdziwe, mądre i poruszające... takie są książki *7 dni*, *Zadurzenie i Krzywda*. Historia moich blizn autorstwa brytyjskiej pisarki Eve Ainsworth, które w Polsce ukazują się nakładem Wydawnictwa Zielona Sowa.

7 dni

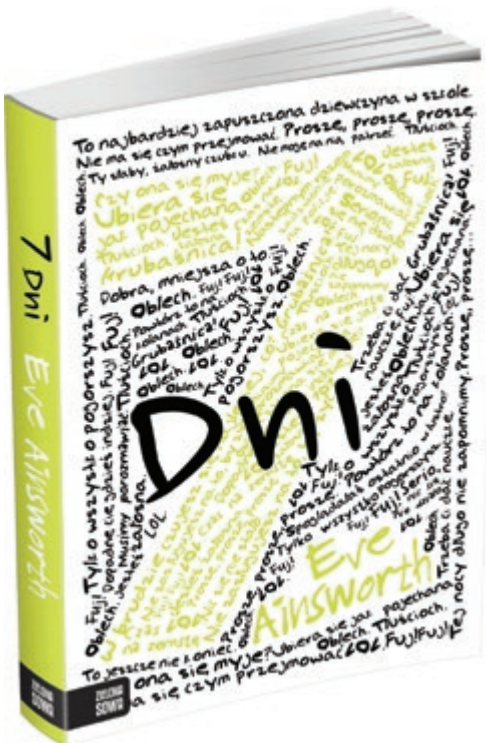
W *7 dniach* autorka w wyjątkowo celny sposób portretuje zjawisko przemocy rówieśniczej. Tydzień z życia dwóch nastolatków pomaga zrozumieć mechanizm

jej narastania, a przede wszystkim przyczyny. Towarzysząc bohaterkom powieści Kez i Jess, widzimy, jak wiele je łączy – niskie poczucie własnej wartości, kłopoty z akceptacją siebie, poczucie odrzucenia oraz ogromna samotność. Choć przyjmują zupełnie inne role i strategie – obie walczą o siebie uwikłane w przemoc. Ale to książka nie tylko o 7 dniach relacji dwóch nastolatków. To opis ich środowiska i przeszłości: niezaspokojonych potrzeb i urazowych doświadczeń.

Mechanizm
powstawania
i narastania
przemocy widzimy
jak na dłoni

Poznając dom Kez, przesiąknięty przemocą i agresją stosowaną przez jej ojca, codziennym upokorzeniem i zniewoleniem dziewczyny i jej matki, rozumiemy (ale nie akceptujemy) powody, dla których atakuje Jess. Widzimy też, jak doświadczenie przemocy wpływa na Jess, która traci nad sobą kontrolę i atakuje swoją napastniczkę.

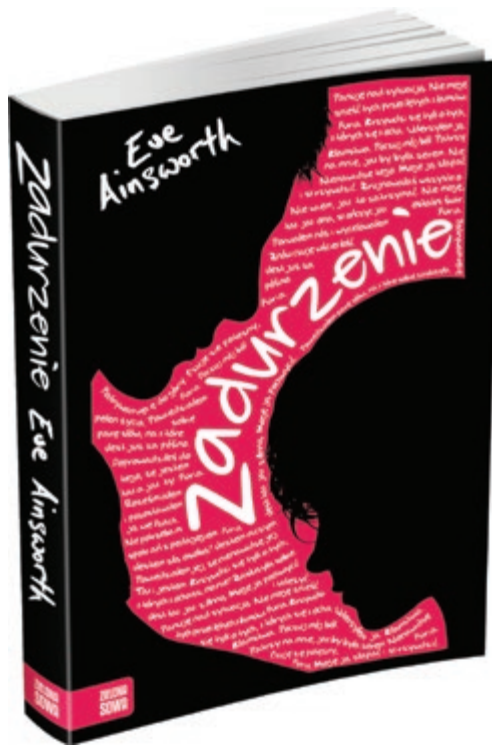
W 7 dniach nic nie jest czarno-białe i oczywiste, dzięki czemu książka uczy – zarówno nastoletniego czytelnika, jak i osoby dorosłe – pokory, zaskakuje i zmusza do refleksji nad istotą naszych zachowań i celami, do których dążymy. Książka Ainsworth uświadamia, że przemoc rówieśnicza jest wyrazem bezsilności. sposobem na uwolnienie przykrych emocji albo formą poczucia się lepiej, choćby przez chwilę. Wbrew zasadom, za wszelką cenę.

Eve Ainsworth, 7 dni

Zadurzenie

Zadurzenie to książka o nastoletniej miłości. Ale nie takiej, o jakiej marzą dorastające dziewczęta i nie takiej z kolorowego magazynu czy telewizyjnego serialu. Anna – przeżywająca rozstanie rodziców, czuje się samotna i jest w stanie poświęcić wiele, by spełnić oczekiwania chłopaka. Im bardziej angażuje się w relację z Willem, tym bardziej odcina się od swojego otoczenia. Tracąc ten swoisty wentyl bezpieczeństwa, zatracą się w relacji, która okazuje się toksyczną. *Zadurzenie* to ważna pozycja nie tylko dla nastolatków, ale również dla dorosłych: rodziców i profesjonalistów. Pierwszych uczula na zagrożenia, drugim pomaga przyjąć perspektywę nastolatka wchodzącego w pierwsze romantyczne relacje.

Eve Ainsworth, *Zadurzenie*

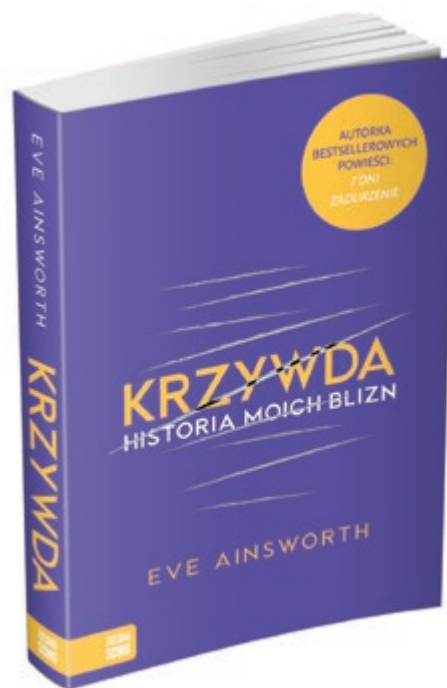
Krzywda. Historia moich blizn

Bohaterce *Krzywdy*. *Historii moich blizn* – Gabi – od najmłodszych lat towarzyszy poczucie, że nie spełnia oczekiwań matki, zawodzi ją i ojca, dostarcza im jedynie żmartwień. Poczucie niezrozumienia i samotność potęgują niedopowiedzenia związane z rodzinnym tabu i śmierć ukochanego dziadka Gabi. W *Krzywdzie* Ainsworth po raz kolejny udowadnia, że nierozmawianie z dziećmi o problemach nie sprawia, że znikają. Wręcz przeciwnie, niszczą tak ważne dla dzieci relacje i generują kolejne problemy – w przypadku *Krzywdy* napięcie główna bohaterka rozłado-

wuje przez samookaleczenia. Niestety, dziewczyna czuje się coraz gorzej, a w jej życiu pojawia się nowa tajemnica, której nikomu nie chce zdradzić. Bojąc się odrzucenia i negatywnej oceny, traci kontrolę nad samookaleczeniami, za które coraz bardziej się nienawidzi.

Świat opisany przez Eve Ainsworth nie jest łatwy, prosty i przyjemny

7 dni, *Zadurzenie* i *Krzywda. Historia moich blizn* to książki z przesłaniem. Zaskakujące i mądre, dla nastolatków, ich rodziców i nauczycieli. Pokazują, jak ważna jest uważność na drugiego człowieka – w przyjaźni, rodzinie, w szkole. Eve Ainsworth sprawia, że czytelnik rozumie, jak trudne bohaterów jej powieści jest prośenie o pomoc dorosłych, a dla dorosłych – jak trudne może być usłyszenie tej prośby.

Eve Ainsworth, *Krzywda. Historia moich blizn*

Dzięki współpracy Wydawnictwa Zielona Sowa i Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę czytelnicy znajdą w książkach *7 dni* i *Krzywda. Historia moich blizn* numery ogólnopolskich i bezpłatnych telefonów pomocowych:

- **116 111** to numer Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży,
- **800 100 100** to numer dedykowany rodzicom i nauczycielom, którzy chcieliby porozmawiać o bezpieczeństwie dzieci, w kontekście problemów poruszanych w książkach Eve Ainsworth i nie tylko.

Autorka silnie podkreśla przy tym w mądry, nienachalny i niemoralizatorski sposób, że korzystanie z pomocy, ujawnienie problemów jest jedyną drogą, do ich przezwyciężenia, tym samym promuje tak rzadko spotykany w literaturze młodzieżowej efekt Papageno (efekt przeciwny do efektu Werthera). To niezwykle cenne, że choć nic tego nie zapowiada – historie bohaterów kończą się „dobrze”.

Mimo że czytelnik nie może już towarzyszyć Jess, Kaz, Annie czy Gabi, wie, że są na początku drogi do odzyskania równowagi, bezpieczeństwa, budowy wysokiego poczucia własnej wartości. Jak w prawdziwym życiu – wchodzi na nią z obawami, odwagą i determinacją.

Książki autorstwa Ainsworth mogą stanowić dla dorosłych znakomitą przepustką do ważnych rozmów z nastolatkami – o problemach, których dotyczą, ale też o zaufaniu i szukaniu pomocy. Uczą, jak ważna jest troska i uważność, uzmysławiają, że zaufanie nie jest dane raz na zawsze.

Książki Eve Ainsworth doceniane są nie tylko zagranicą, ale również w Polsce. *Zadurzenie* i *7 dni* zostały wyróżnione w konkursie „Świat Przyjazny Dziecku” Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Rzecznik Praw Dziecka objął książkę *7 dni* honorowym patronatem.

Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne

Warszawa 2017

Wydanie I

ISBN 978-83-02-17289-2

Koordinacja projektu: Tomasz Biernacki

Redakcja językowa i korekta: Monika Ekert

Projekt okładki: 1.2.1. STUDIO GRAFICZNE

Projekt graficzny, skład i łamanie: 1.2.1. STUDIO GRAFICZNE

Fotoedycja: Natalia Marszałek

Źródła ilustracji i fotografii:

zdjęcie okładkowe: NEXT FILM, s. 3 reprodukcje, s. 5 reprodukcje, s. 7 Van Gogh Museum, Amsterdam, The Netherlands/Bridgeman Images, s. 9 archiwum autora, s. 10: Archives du 7e Art./2.4.7.Films/BE&W, Archives du 7e Art./DR/BE&W, s. 11: NEXT FILM, s. 12: NEXT FILM, s. 13: NEXT FILM, s. 14: NEXT FILM, s. 15: archiwum autora, s. 16 reprodukcje, s. 17: reprodukcje, s. 18: archiwum autora, s. 19: reprodukcje, s. 20: archiwum autora, s. 22: archiwum autora, s. 25: reprodukcje, s. 26: reprodukcje, s. 27: reprodukcje, s. 29: NEXT FILM, s. 30: archiwum autora, s. 32: reprodukcje, s. 33: reprodukcje, s. 35: archiwum 1.2.1. Studio graficzne, s. 36: archiwum autora, s. 37: Human Ark, s. 38: NEXT FILM, s. 40: archiwum autora, s. 44: archiwum autora/Magdalena Zaporowska, archiwum autora, Zielona Sowa, s. 45: archiwum autora/Maciej Wróbel, Zielona Sowa, s. 46: archiwum autora, s. 47: Zielona Sowa, s. 48: archiwum autora/Piotr Gamczyk, Zielona Sowa, s. 49: Zielona Sowa, s. 50: archiwum autora, Zielona Sowa, s. 51: Zielona Sowa, s. 52: Zielona Sowa, s. 53: Zielona Sowa

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna

Aleje Jerozolimskie 96, 00-807 Warszawa

KRS: 0000595068

Tel.: 22 576 25 00

Infolinia: 801 220 555

www.wsip.pl

Druk i oprawa: Artdruk Zakład Poligraficzny

nowe horyzonty edukacji filmowej

Nasz ogólnopolski program edukacji filmowej dla przedszkoli i szkół to wspólna nauka o filmie oraz poprzez film dla dzieci i młodzieży, a dla nauczycieli innowacyjny sposób wzbogacenia oferty edukacyjnej oraz baza materiałów dydaktycznych do wykorzystania na lekcjach.

WIĘCEJ NIŻ LEKCJA, WIĘCEJ NIŻ KINO — KRÓTKO O PROGRAMIE —

KTO?

DZIAŁ EDUKACJI STOWARZYSZENIA
NOWE HORYZONTY — OD 12 LAT
PROWADZIMY OGÓLNOPOLSKIE
PROGRAMY EDUKACJI FILMOWEJ
DLA DZIECI I MŁODZIEŻY!

CO?

NOWE HORYZONTY EDUKACJI
FILMOWEJ — POPRZEDZONY
PRELEKCJĄ COMIESIĘCZNY
SEANS WARTOŚCIOWEGO
I DOBRANEGO DO WIEKU UCZNIĄ
FILMU W LOKALNYM KINIE.

DLA KOGO?

W PROGRAMIE MOGĄ
UCZESTNICZYĆ PRZEDSZKOLAKI,
UCZNIOWIE SZKÓŁ
PODSTAWOWYCH, GIMNAZJÓW
I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH.

JAK?

WEJDŹ NA STRONĘ
WWW.NHEF.PL, WYBIERZ
PRZYCISK „ZAPISZ” I WYPEŁNIJ
FORMULARZ WEDŁUG WSKAZÓWEK.

NHEF

GDZIE?

W 42 MIASTACH W POLSCE.
PEŁNA LISTA KIN NA
WWW.NHEF.PL.

DLACZEGO?

MŁODZI WIDZOWIE POPRZEC
ŚWIADOMY ODBIÓR SZTUKI
FILMOWEJ ROZWIJAJĄ SWOJĄ
WRAŻLIWOŚĆ I LEPIEJ ROZUMIEJĄ
OTACZAJĄCY ICH ŚWIAT, A FILM
JEST SKUTECZNYM ŚRODKIEM
DYDAKTYCZNYM.

KIEDY?

ZAPISY OD 15 MAJA
DO 10 PAŹDZIERNIKA 2017
NA WWW.NHEF.PL.
COMIESIĘCZNA PROJEKCJA W KINIE
OD PAŹDZIERNIKA 2017 DO
KWIEŚNIA 2018.

ILE TO KOSZTUJE?

NAUCZYCIELE BIORĄ UDZIAŁ
W PROGRAMIE NIEODPŁATNIE, CENY
BILETÓW DLA UCZNIÓW WYNOSZĄ
6–12 ZŁ. UCZNIOWIE W TRUDNEJ
SYTUACJI MATERIALNEJ MOGĄ
OTRZYMAĆ DARMOWE BILETY.

35^{TYS.}

UCZESTNIKÓW
MIESIĘCZNIE

7000

NAUCZYCIELI

1900

POKAZÓW

315

MATERIAŁÓW
DYDAKTYCZNYCH

180

FILMÓW

42

MIASTA

18

CYKLI
TEMATYCZNYCH

Partnerzy projektu

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne to firma działająca na rynku podręczników szkolnych od ponad 70 lat. Do niedawna WSiP kojarzył się właściwie wyłącznie z materiałami edukacyjnymi. W ciągu ostatnich kilku lat grupa kapitałowa, do której należy WSiP, znacznie poszerzyła swoją działalność. Obecnie do grupy należą firmy:

Ośrodek Rozwoju Kompetencji Edukacyjnych (ORKE) to niepubliczny ośrodek doskonalenia nauczycieli, którego organem prowadzącym są Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, a organem nadzorującym jest Mazowiecki Kurator Oświaty. Od 2014 r. towarzyszy nauczycielom oraz dyrektorom szkół i placówek oświatowych w rozwoju zawodowym i inspirowanie ich do podnoszenia kompetencji. Od 2017 r. ośrodek ma akredytację Mazowieckiego Kuratora Oświaty.

Szkoła języków obcych **Profi-Lingua** ma ponad 25-letnie doświadczenie w uczeniu języków obcych. W okresie tym przeszkolono ok. 300 tys. osób, osiągając zdawalność egzaminów zewnętrznych na poziomie powyżej 95%. Profi-Lingua zapewnia kompleksowe przygotowanie do egzaminów: Cambridge FCE, CAE, CPE, TELC, LCCI. Szkoły otrzymały akredytację Kuratorów Oświaty w Warszawie, Wrocławiu, Poznaniu, Katowicach, Gliwicach, Sosnowcu, Szczecinie.

Wydawnictwo Zielona Sowa istnieje na rynku od ponad 20 lat. Specjalizuje się w literaturze oraz książkach edukacyjnych dla dzieci i młodzieży. W swojej ofercie ma ponad tysiąc publikacji, a rocznie wydaje ponad 400 nowości. W wydawnictwie ukazują się także opowiadania, bajki, wiersze, poradniki oraz beletrystyka dla młodszych i starszych czytelników. W 2014 r. do bogatej oferty wydawnictwa zostały wprowadzone gry planszowe i puzzle.

Empik School to największa i najdłużej działająca sieć szkół językowych w Polsce. W 27 szkołach stacjonarnych, w siedzibach różnych firm oraz podczas szkoleń on-line uczy się rocznie ponad 18 tys. osób. W ofercie Empik School znajdują się kursy popularnych języków europejskich: angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego czy włoskiego, jak i orientalnych: japońskiego, arabskiego, chińskiego. Szkoły oferują też kursy specjalistyczne, egzaminacyjne i egzaminy językowe.

Stowarzyszenie Nowe Horyzonty to organizacja pozarządowa, której celem jest upowszechnianie ambitnej sztuki filmowej spoza głównego nurtu. Od początku jej działalności (2003 r.) powstało wiele projektów promujących współczesne wartościowe kino, takich jak największy festiwal filmowy w Polsce T-Mobile Nowe Horyzonty, skupiony na niezależnej kinematografii amerykańskiej American Film Festiwal czy Kino Nowe Horyzonty.

NEXT FILM to firma dystrybucyjna należąca do grupy Helios, specjalizująca się w dystrybucji filmów polskich. W jej ofercie znajdują się m.in. takie filmy, jak: *Bogowie*, *Drogówka*, *Disco Polo*, *Po prostu przyjaźń*, *Pokot*, *Powstanie Warszawskie* oraz *Sztuka kochania*. *Historia Michaliny Wisłockiej*. Jesienią 2017 r. NEXT FILM wprowadzi do kin filmy *Tarapaty* oraz *Twój Vincent*.